

1926.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C2.

ASIA: _____

Ministeri Söderhjelmian raportti no 1.

Tukholma.

16/1 1926.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUKHOLMASSA

EINLANDE BESKICKNING
I
STOCKHOLM

Tukholmassa, tammikuun 16 p:nä 1926.

N:o 74.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 3/75 Sav. D. 16.		
18/2-26	5	LII
AFRIKA	OSASTO	ASIA
5	C2	

Herra Ministeri,

Tämän ohella on minulla kunnia lähettää raporttini N:o 1, joka käsittelee valtiopäiväin avajaisia ja hallituksen esityksiä.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutus.

Henrik Fredriksson

HERRA PROFESSORI E. N. SETÄLÄ,

ULKOASIAINMINISTERI,

y.m. y.m. y.m.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

3/75 Sac. U. 26

TUKHOLMAN LÄHETTILÄÄN RAPORTTI

18/1-26.	No	Liit.
	OSASTO	ASIA
5.	C2.	

N:o 1.

Valtiopäiväin
avajaiset.

Olisihan tuntunut luonnolliselta, että kuningas valtaistuinpuheessaan, missä tavallisesti luodaan silmäys kuluneen vuoden Ruotsia lähimmin koskeviin ulkopoliittisiin tapauksiin, olisi edes muutamain sanoin viitannut kesän vierailuihin, joista hän täällä syksyn kuluessa on yhtä mitään kaikille ihmisille puhunut, sillä aiheuttaen, että kaikki muutkin ovat niistä puhuneet kuten jostakin merkkitapauksesta ainakin. Tämä laiminlyönti herätti huomiota. Svenska Dagbladet riensi sitä merkitsemään sekä sille antamaan oman selityksensä. Lehti lausuu: "Voi tuntua omituiselta, että kuninkaan valtaistuinpuheessa ei rivilläkään mainita Ruotsin ja Suomen valtionpäämiesten molemminpuolisten vierailijien onnellisesta kulusta. Nämä tapahtumat olivat kuitenkin viime vuoden tärkeimmät ulkopoliittikan alalla, vaikka niiden merkitystä onkin heikonnettu senkautta, että Ruotsin valtiopäivät ovat vähentäneet maan puolustusvoimaa. Ehkäpä vaiteliaisuudesta tässä suhteessa on se hyvä seuraus, ettei Suomessa saada yhä enempää aihetta tulkita Ruotsin sydämmellistä suhtautumista uuteen Suomen valtioon sillä tavoin, kuin eräs näinä päivinä erittäin hyökkääväksi osoittautunut suomenkielisen enemmistön suunta¹⁾ ilmaisee: "Haluaa käsittää tämän suhtautumisen laadun". - Stockholms Tidningen on ilman kommentarioita painattanut tämän jotakuinkin epäselvästi laaditun loppuletkauksen; Nya Dagligt Allehanda moittii yksinkertaisesti, ettei vierailuista mitään mainita; muissa lehdissä en ole tästä asiasta huomannut puhuttavan.

Käännyin heti ulkodepartementtiin saadakseni tietää mitä perää Svenska Dagbladetin aprikoimisessa mahdollisesti

1) Helsingin Sanomien sähkösanoma 14/I väärä, antaen tästä kohdasta aivan päinvas-
taisen tulkinnan.

oli. Asiasta otettiin selko; lehden viittaus leimattiin kerrassaan perättömäksi ja vakuutettiin ettei sentapaista koskaan olisi ajateltu. Puhe oli alunpitäen suunnattu käsittelemään yksinomaan lähemmän tulevaisuuden suunnitelmia, eikä siinä missään kohdassa puhuttu menneen vuoden tapahtumista. Se oli kun olikin, kuiva luettelo niistä tehtävistä, jotka tämän istuntokauden aikana odottavat eduskuntaa.

Selitys pitäne paikkansa; mutta omituiselta kuitenkin näyttää itse tosiasia, koska ennen kuitenkin lie tapahtunut, että tällaisia, valtioiden päämiesten ystävällisiä persoonallisia kohtauksia on valtaistuinpuheessa kiitollisuudella muistettu. Onko hallitus tahtonut pitää kesän tapahtumia vierailijain yksityisenä asiana, taikka peljännyt että niitä tässä tilaisuudessa manittaessa niille annettaisiin liian suuri valtiollinen merkitys, sitä en voi tällä hetkellä vielä sanoa, pitäen kuitenkin viimemainittua näkökohtaa luultavampana.

Hallituksen
esitykset.

Budjettiesitys ("Statsverkspropositionen"), joka aina, joskohta ei yksityiskohtia myöten valmistettuna, pannaan pöydälle valtiopäivien avajaistilaisuudessa, on tällä kertaa ollut omiansa herättämään tavallista suurempaa huomiota, etenkin kolmesta syystä. Ensiksikin siinä on annettu sangen laaja tila sosiaalisille uudistuksille, toiseksi sen menopuoli ylipäänsä on merkillisen korkea, ylittäen viime vuoden menot 31 miljoonalla ja kolmanneksi siinä, tästä huolimatta, ennustetaan verojen alentamista, vieläpä melkoisilla erillä, 9 milj. välittömien ja 15 milj. välillisten verojen laskuun. -

Mitä sosialipoliittisiin uudistuksiin tulee, ovat hallituksen jäsenet kyllä pitäneet huolta siitä, etteivät ne kansanedustajia millään lailla yllätä: aina kesästä asti ovat he nimittäin kiertäneet maata, pitäen eri paikkakunnilla niihin viittaavia puheita ja esitelmiä. Eritotenkin on sosiaaliministeri Möller viime joulukuun kuluessa monin tavoin kaikkien tiettäväksi julistanut, mikä on tulossa, antaen sillä tavoin ravintoa pitkille sanomalehtikeskusteluille. Se, joka kykenee lukemaan rivien lomitse, voi kyllä ymmärtää, mistä koko tämä hallituksen liikekannalle asettuminen johtui: siitä nimittäin, että sen puolue vähitellen oli kyllästynyt sen näyttämään toimitushallituksen osaan ja nyt rupesi vaatimaan suurempaa tarmoa vanhojen puolueohjelmakohtien ajamisessa. Hallitus joutui tämän kautta tuskalliseen välikäteen. Toiselta puolen oli sen tietysti tyydytettävä näitä vaatimuksia, säilyttääkseen syvien rivien luottamuksen, mutta toiselta puolelta taas se ei myöskään voinut esittää ohjelmaa, mikä siitä loitontaisi C.G.Ekmanin ja hänen kieltovapaamielisensä, joitten armosta tämä hallitus eli. Kun merkit taivaalla kävivät hiukan arveluttaviksi, Ekmanin, jo julkisissa mielenilmauksissaan (joita hänkin pitkin syksyä singoitteli) kohottaessa kuuluisaa ja peljättyä "peukalooaan", ruvettiin epäröimään. Jos hän sillä antaa lopullisen merkin, on tämä hallitus kukistettu. Ekmanilla on palava halu päästä kerran asiain johtoon;

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUKHOLMASSA

hän oivaltaa myöskin vallan hyvin, ettei hän saa esiintymistään viivyttaa lopen kauan, sillä silloin se jo voisi olla liika myöhäistä: sentähden hän nyt kohottaa ääntänsä. Kuitenkaan hänen aikeensa eivät vielä selvästi ilmene, ennenkuin ehkä lähetekeskustelussa ensi maanantaina. Mutta joka tapauksessa hallitus on huomattavasti uhkaavan vaaran koettanut sen karttaa laatimalla budjetin, joka muissa suhteissa voisi olla omansa lepyttämään näitä vaarallisia vastustajia.

Ennenkuin seikkaperäisiä esityksiä on kamareille annettu, ei ole mahdollista arvostella, kuinka pitkälle hallituksen ehdotukset menevät. Riitakysymyksiksi muodostuvat etupäässä laki työttömyysvakuutuksesta sekä laki työpäivän pituudesta. Edellinen ainakin suomalaiselta kannalta katsoen ei tule sisältämään mitään yhteiskunnalle vaarallisia määräyksiä: pakkovakuutuksesta ei ole puhetta, ainoastaan vapaaehtoisesta, valtion avustaessa työttömyyskassoja ja sen maksaessa puolet menoista, päiväavustuksen noustessa puoleen paikkakunnalle tavallisesta työpalkkiosta. Apu annettaisiin korkeintaan 70 päivästä vuosittain ja korkeintaan 210 päivästä yhteensä 48 kuukauden työttömyysajasta. Osalliseksi voisi tulla ainoastaan se, joka vähintään 12 kuukautta on ollut kassan jäsenenä. Näitä määräyksiä vastaan - siihen liittyy sitten koko joukko erikoismääräyksiä, joista muutamat jo pari kertaa ovat estäneet tämän lain läpiajamista ja heittäneet kumoon yhden sosialistisen hallituksen - esiintyneen porvarillisella taholla jotakuinkin luja rintama. Myöskin ehdotus kahdeksantuntisen työpäivälain muuttamiseksi väliaikaisesta vakituiseksi tullee kohtaamaan vastarintaa. Oikeiston taholla arvellaan myös jotenkin yksimielisesti, että verolievennys on epätasaisesti jaettu, koska liikeelämälle olisi ollut paljon tärkeämpää, että välittömät verot olisivat osalleen saaneet suuremman lievennyksen, sen sijaan, että melkoisin kohta nyt suuntautuu sokeri- ja kahvitulleihin. Sokerin alennus ei kumminkaan kohtane vaikeuksia, sen sijaan menevät mielipiteet kahvista aika lailla erilleen - ehkäpä kahvi

tälläkin kertaa muodostuu tärkeäksi riitakapulaksi, kuten ker-
ran ennen, (jolloin se kaasi oikeiston hallituksen), vaikka nyt
päinvastaiseen suuntaan.

Yllätyksenä on tullut se melkoinen supistus, mikä
ajetaan panna toimeen "kuninkaan kanslian" virkamiesten suh-
teen. "Kuninkaan kansliaksi" sanotaan yhteisellä nimityksellä
kaikki departementtien toimitusvirkamiehet. Departementeissa on
nim. paitsi "valtiosihtööriä" - sama kuin kansliapäällikkö -
"expeditionschef", toimituspäällikkö ja hänen allansa kanslia-
neuvos, kansliasihtööri, reistraattoreja, amanuenssejä y.m. Näitä
toimitusvirkamiehiä on nyt päätetty supistaa niin, että suun-
nilleen 50 virkaa lakkautetaan, niiden tehtävien suurimmaksi
osaksi siirtyessä keskusvirastoihin. Tämä uudistus ei kuiten-
kaan millään taholla herättäne tyytymättömyyttä, koska virasto-
koneisto ylipäänsä Ruotsissa on tuiki vanhoillinen ja moni-
^utkaisuutensa vuoksi yleisen suuttumuksen esineenä.

Sitävastoin kaikkien porvarillisten puolueitten äänen-
kannatajat - muutamien sosialististenkin lehtien niihin yhtyes-
sä - ovat aivan yksimielisiä siitä, että rahaministeri Wigfors
on aivan liian optimistisesti laskenut valtion tuloja sekä
myöskin mennyt tekemään liian syvän otteen "kassafonden" in
säästövaroihin. Erittäin kuvaavaa on, mitä Svenska Morgonbladet,
Ekmanin puhetorvi, tästä sanoo: "Loppuarvosteluna Wigforsin fi-
nanssisuunnitelmasta tahtoisimme lausua, että jos hra Wigfors
olisi ollut varmempi siitä, että hänen osakseen tulisi esit-
tää myöskin seuraava budjettiehdotus, niin hän varmaan tänä
vuonna olisi esiintynyt suuremmalla varovaisuudella. Nyt saa
melkein sen käsityksen, että Sandlerin hallitus hiljaisuudes-
sa valmistautuu siirtämään vaikeudet verojen lievennykseen
suhteen - seuraajansa niskoille".

Tässähän on kokonainen ennustus. Mutta millainen tu-
lisi tämä seuraaja olemaan? Ekman voisi kyllä saada oman
puolueensa keskuudesta kokoon välttävän hallituksen, mutta kuka
sitä kannattaisi? - Moisia kysymyksiä ruvetaan jo julkisesti-

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUKHOLMASSA

kin harkitsemaan. Kamarien keskustelut ja valiokuntain työt tulevat vähitellen valaisemaan tällä haavaa sangen epäselvää tilannetta.

Ministeri: *W. J. Baerjily*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C2.

ASIA: _____

Ministeri Söderhjelmian raportti no 2.

Fubholma.

26/I 1926.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUKHOLMASSA

EINLANDS BESKICKNING
X
STOCKHOLM

Tukholmassa, tammikuun 26 p:nä 1926.

N:o 204.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
6 / 76 sul. D. 10 26.		
28/1-26.	5	Liit.
ASIA	OSAS 1	ASIA
S.	Er	

Herra Ministeri,

Tämän ohella on minulla kunnia lähettää raporttini N:o 2, joka käsittelee lähetekeskustelua, hallituksen tulevaa muutosta sekä Suomen asioita.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

K. J. Söderhjelm

HERRA PROFESSORI E. N. SETÄLÄ,
ULKOASIAINMINISTERI,
y.m. y.m. y.m.

6/76 Sal. E. 26		
28/1-26	2	Litt.
OSASTO		ASIA
S. C 2.		

TUKHOLMAN LÄHETTILÄÄN RAPORTTI

N:o 2.

Lähetekeskus-
telu.

Järkkymättömän säännöllisesti uudistuu aina vasem-
mishallituksen istuessa perämissä se näytelmä, että oi-
keiston vanhat johtajat, Trygger ja Lindman, toinen ensi-
toinen toisessa kamarissa, avaavat lähetekeskustelun, esittäen
mahtipontisissa puheissa aina samoja, suurimmaksi osaksi teo-
rettisiä näkökohtia, useinkin samoja sanoja käyttäen. Nämät
avajais-hyökkäykset ovat kaikkea vaikutusta vaille, ne eivät
herätä enään mitään huomiota, niitä pidetään oikeiston omas-
sakin leirissä pelkinä paraati-näytteinä. Ja siihen määrin
ovat "paraatihevokset" jo tottuneet tähän sävyyn, etteivät he
siitä voi luopua edes asiallisiakaan selkkoja käsitellessään.
Ei kumma siis, ettei kukaan heitä kuuntele.

Kokonaan toista oli hra Ekmanin laita. Kuten ennen
olen maininnut, odotettiin hänen esiintymisestään käyvän sel-
ville, mille kannalle hän nykyisessä käännepöytä-tilanteessa
asettuisi hallituksen suhteen. Olkoon lyhyesti sanottu, että
hän sitä piteli ankarammin kuin olisi voinut saavistaa: muu-
tampia kiitoslauseita lukuunottamatta, hän käytti rahaministe-
rin optimistisesta "valtioesityksestä" sangen kovia sanoja.
Hän antoi myöskin letkauksen puolustusministerille, jonka hän
toivoi ymmärtävän valvollisuutensa eduskunnan määräämien puit-
teiden sisällä saada toimeen todellakin tehokas puolustus,
sekä kiinnittää huomionsa armeijassa toimiviin hajoittaviin
voimiin. Replikkivaihtelussa, keskustelun lopussa, hra Ekman
sitten antoi rahaministerille erään purevan vastauksen, joka
selvitti hänen kantansa vielä tarkemmin.

Toisessa kamarissa piti kommunisti Herou loppumatto-
man pitkän puheen. Muistuttaen miten nykyinen puolustusminis-
teri, joka silloin oli sanomalehdentoimittaja, lehdessään oli

kirjoittanut Nikolai II:n käynnistä Tukholmassa, edustaja Herou lausui: "Mutta se hallitus, minkä jäsenenä hra Hansson nyt istuu, määrää kanteen nostamista Folkets Dagblad Politiken'ia vastaan, kun se hänen nuoruutensa tapaan tervehtii erään valtion edustajaa, missä pyövelijärjestelmä murhasi 40,000 työläistä vajaan kolmen vuoden kuluessa". Tässä lankeksi puhemies nuija; sattumalta(?)johti juuri silloin varapuhemies Raoul Hamilton puhetta.

Ensikamarin ainoa kommunisti Winberg oli myöskin yrittänyt jotain samantapaista, vaikkei siitä ole missään lehdissä mainittu, eivätkä monet sitä myöhään yöllä edes huomanneet. Mutta kamarin 76 vuotias, yhtä terävä kuin leikkisä puhemies, kreivi Hugo Hamilton kertoi sen minulle: "Winberg rupesi puheessaan viittaamaan: täällä on kesän kuluessa tapahtunut, että muutamat korkeat henkilöt ovat käyneet ... minä kohotin aivan niinkuin leikitellen peri kertaa nuijan pöydältä sitä katsellen, ja kun Winberg sen huomasi, sanoi hän yhtäkkiä: no niin, ehkä minä siirryn muihin asioihin!".

Hallituksen muutos

tulossa ?

Mieliala on sellainen, että yhä kuuluvammin aletaan puhua hallituksen kukistumisesta. Kuten edellisessä raportissani mainitsin, tulisi se tapahtumaan vakuutus- ja työpäivälakien johdosta; sitä vastoin ei ole luultavaa, että oikeiston suuri esitysehdotus puolustusasiassa antaa aihetta muuhun kuin suunpieksemiseen. Täysissä tosissa ruvetaan jo konstruoimaan uutta hallitusta. Ekman saa varmasti mukaansa muutamia liberaaleja: niin luullaan Löfgrenin menevän ulkoministeriksi ja prof. Fehrin oikeusministeriksi. Prof. K.G. Westman on kauan koettanut saada kokoon jonkun keskustablokin; siinä hän tuskin tulee onnistumaan, mutta silti hän helposti voi opetusministerinä mennä mukaan. Tässä yhteydessä kannattaa ehkä mainita, että C.G. Westman - entinen ministeri Suomessa - ahkerasti liehuu tulevien miesten ympärillä, koettaen päästä ulkoasiain johtoon; se ei kumminkaan tulle onnistumaan, jo siitäkkin syystä, että hänen diettinsä jälleen on aika lailla huono.

Jollei Ekman onnistuisi, sanotaan Elmquistin vaarivan tilaisuutta ryhtyäkseen ohjaksiin ja muodostaaksensa jonkinmoisen toimitushallituksen entisten hallituskumppaniensa, maaherra Murrayn, oikeusneuvos Ekebergin y.m. kanssa. Mutta hän saanee nähtävästi odottaa.

Kaikesta huolimatta ei tietysti voi varmuudella sanoa, ovatko sosialistisen hallituksen päivät todellakin lasketut tahi mikä asia sen todennäköisesti tulee kaatamaan ja milloin. Mutta ilmakehä sen ympärillä viittaa siihen, niinkuin myöskin hallituksen omat toimepiteet, joitten kiireellistä ja osittain salaperäistä käsittelyä pidetään ilmaisuna siitä, että asianomaiset ministerit tahtovat varata itselleen pehmeän alustan pudotessaan takaisin puolueen syliin.

Suomen asioita.

Aikaisemmin olen kertonut Stockholms Tidningenin muutetusta kannasta Suomen suhteen. Äsken olin kutsunut toisen suuren vapaamielisen lehden Dagens Nyheterin nykyisen faktillisen päätoimittajan, Fogelqvistin, luokseni pienille päivällisille vartta vasten puhuakseni hänen kanssaan Suomen asioista. Tämä keskustelu, johon Fogelqvist alunpitäen suurella innolla antautui, väittäen että lehden johdossa jo oli jonkun aikaa pohdittu kysymystä, eiköhän sen pitäisi ottaa parempaa selkoa kieliriidasta, kuin mitä lehtien suomikirjeistä voi saada, loppui siihen, että sovittiin lehden ulkopoliittisen toimittajan, tri Leif Kihlbergin piakkoin tehtävästä Suomen matkasta. Tätä nuorta spesialistia valtiooikeuden alalla pidetään sangen etevänä tulevaisuuden miehenä - hän julkaisi 1922 mahtavan toriväitöskirjan Ruotsin parlamentarisuudesta ja tuli sen nojalla dosentiksi, * mutta pyrkinee nyt pitkin sanomalehtiuraa poliittiseen elämään. Hän on hyvällä tolalla, ja tulen minä hänelle matkaansa varten antamaan koko joukon suosituksia sopiville henkilöille.

Ruotsalainen viikko Helsingissä on, kuten tunnettu, aiheuttanut kiukkuisia mielialoja itäruotsalaisten leirissä. Hra R. Colliander, joka alusta alkaen on vastustanut suomalaista "Norden" yhdistystä sen vuoksi, että suomalainen aines on siihen liittynyt, kirjoitti joku aika sitten Åbo Underrättelseriin ilkeän pätkän "viikosta". Sitten otettiin ahvenanmaalaisetkin (!) avuksi, Sundblomin "Åland" julkaisi artikkelin, ja siitä toimitettiin sähköteitse selostus Stockholms Tidningeniin. Silloin huomautin päätoimittaja Rinmanille, miten kaikki artikkelissa esiintyneet näkökohdat olivat väärinä, ja miten tuollaiset puhtaasta agitationihalusta lähteneet sähkösanomat voivat herättää pahaa verta sekä suhteitamme pilata. Vastattuun tähän kiittämällä huomautuksesta, hra Rinman seuraavana päivänä julkaisi pääkirjoituksen, joka, kuten lehtemme jo ovat tie-
neet kertoa, meni aivan päinvastaiseen suuntaan kuin sähkösanoma.

M i n i s t e r i :

W. Fogelqvist

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C2.

ASIA:

Ministeri Söderhjelmian raportti no 3.

Tukholm.

24/2 1926.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUHKOLMASSA

FINLANDS BESKICKNING
X
STOCKHOLM

Tukholmassa, helmikuun 24 p:nä 1926.

N:o 458.

ULKOASIAINMINISTERIO		
Pä 10/26 Sac. D. 1326		
27/2-26	2	Liit.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
S.	C2.	

Herra Ministeri,

Tämän ohella on minulla kunnia lähettää raport-
tini N:o 3, joka käsittelee Ruotsin esiintymistä Kansain-
liiton neuvostossa ja Suomen edustusta Saar-komiteassa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen kunnioi-
tukseni vakuutus.

W. N. S. E. T. Ä. L. Ä.

HERRA PROFESSORI E. N. S E T Ä L Ä ,

ULKOASIAINMINISTERI,

y.m. y.m. y.m.

Tukholmassa, helmikuun 24 p:nä 1926.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

10/76 S. D. 1926

TUKHOLMAN LÄHETILÄÄN RAPORTTI

17/2-26

5

Liit.

N:o 3.

OSASTO

ASIA

5.

C2.

Ruotsi ja Kansain-
liiton neuvosto.

kuuluva:

Viitaten eilen lähettämäni salasähkösanomaan, näin

"Lehtien notis Ruotsin Bernin lähettiläs äskeisessä kokouksessa pannut vastalauseen mot rådetts ökande utöver Saksa väärä hän vain privat anmält asian Drummondille. Samoin ennustukset Ruotsin mahdollisesta reträtt väärät sen kanta ilmoitettu suurvalloille luja pysyminen siinä kansallinen ambitioasia vetäen nyt puolelleen kaikkien intressin koska pidetään pienten kansojen elinehtona liittoon nähden. Undén pelännyt Chamberlainia joka vielä äsken piti Puolan Espanjan puolta mutta nyt pressin painostuksesta toivottavasti muuttunut. Suurin vaara uhkaa Espanjasta kuitenkin epäillä sen uskaltavan pelata niin korkeaa peliä. Saksan ministeri pyytää minua esittää espanjalaiselle jonka kanssa olen hyvissä väleissä että m.m. koko Saksan tiedemailman suuri intressi Espanjaan tästä kärsisi epäilen sekaantua ainakin varta vasten. Viimeisten tietojen mukaan vaatii nyt myös ^{Kiina} Siam pysyvää paikkaa neuvostossa mistä uusia rettelöjä. Undén sangen tyytyväinen Suomen kantaan väittää sen rohkaissees Ruotsin diplomatiaa. Lähemmin raportissa.",

pyydän saada sen valaisemiseksi lisätä seuraavaa.

Kuten Ulkoasiainministeriössä tiedettäne, on Ruotsi jo ajoissa ilmoittanut ainakin muutamille Kansainliiton neuvoston jäsenille - sekä muutamille muille - aikovansa käyttää veto-oikeuttansa kun Saksan Kansainliittoon ottamisen yhteydessä tullaan käsittelemään Puolan, Espanjan ja Brasilian vaatimusta pysyvien paikkojen järjestämisestä heille. Täällä Ruotsissa asiasta ei ole virallisesti ilmoitettu julkisuu-

teen mitään sen vuoksi, ettei mainittujen valtioiden vaatimuksen esittämisestä 8/3 alkavassa neuvostokokouksessa vielä ole mitään virallista tietoa, ei edes tietoa siitä, tuleeko se todellakin esitettäväksi. Näin ollen kaikkien toimenpiteiden tietysti on pitänyt tapahtua aivan yksityisesti ja luottamuksellisesti. Ennenkuin ulkoministeri niihin ryhtyi, oli hän tietysti neuvotellut ulkoasiainvaliokunnan kanssa, joka häntä yksimielisesti kannatti. Mutta vasta 12/2 tapahtuneessa lyhyessä Genève'n kokouksessa, missä uusi ministeri Bernissä Hennings edusti Ruotsia, sai Kansainliiton pääsihteeri Sir E. Drummond häneltä tiedon Ruotsin toimenpiteistä. Sekin tapahtui aivan yksityisesti eikä ollenkaan, kuten täällä on väitetty, neuvottelujen aikana, mitkä muuten olivat perin lyhyet.

Suotuisia vastauksia on ulkoministeri Undénille saapunut paitsi pohjoismaista m.m. myöskin Hollannista ja Belgiasta. Kuten tiedetään ovat Englannin hyvinkin eriväriset lehdet hänen aikeitansa kannattaneet. Chamberlain oli kyllä persoonallisesti Undénille, heidän tavatessaan viime vuoden lopulla, lausunut, ettei hän käsitä, miksikä eivät Puola ja Espanja voisi saada pysyviä paikkoja neuvostossa, eritotenkin edellinen, mutta ruotsalaisen ilmoituksen tapahduttua hän ei ole siihen mitään vastannut, mikä panee Undénin otaksumaan, että hänen kantansa yleisen mielipiteen painostamana on muuttunut taikka ettei hän ainakaan sitä enään puolusta.

Tavattoman yksimieliseksi on vähitellen opinion Ruotsissa käynyt. Alussa suhtauduttiin asiaan jotenkin epäilevästi, luonnollisena seurauksena sen salaisesta käsittelystä, mutta nyttemmin ovat etenkin englantilaisten lehtien lausunnot tehneet sen jonkinmoiseksi isänmaalliseksi prestige-asiaksi, josta ollaan sitä ylpeämpiä, kuta vähemmin on voitu kansainvälisellä taistelutantereella menestyksellä esiintyä. Oppositio tietysti ei silti ole täydesti vaiennut. Toistamiseen on Göteborgs Handelstidning, jonka päätoimittaja on sosialistisen hal-

lituksen leppymätön vastustaja, koettanut osoittaa, että Ruotsi jälleen on turhaan lähtenyt pöyhkeilemään poliittisella mailmannäyttämöllä sekä ennustanut tämän yrityksen käyvän sille yhtä noloksi kuin sen sekaantuminen Mosuli-juttuun, missä hra Undén ensin esiintyi tapahtumien johtajana, mutta lopulta oli pakoitettu alistumaan suurvaltojen painostuksi-
en alle. Jossakin lehdessä on viitattu, että Ruotsille, joka ei omista pysyvää paikkaa, sen vuoksi ei voida myöntää samaa veto-oikeutta, kuin pysyville jäsenille, mikä väite tietysti on väärä. Lopuksi on Stockholms Dagbladissa ilmestynyt pari lähetettyä kirjoitusta, toinen puoltamaan Puolan oikeuksia, toinen ajamaan Espanjan asiaa, molemmat käyden Ruotsin ulkoministerin kimppuun sen vuoksi, ettei hän muka tiedä, mikä on maalle hyödyksi, mikä ei, Edellisestä kirjoituksesta lausui Stockholmstidningen, että se oli "tavattoman tyhmän ruotsalaisen miehen kirjoittama"; tämä pitää kieltämättä paikansa, mutta tuon tyhmyrin takana oli nähtävästi tšekäläinen Puolan ministeri Wysocki, joka - kuten ennen olen maininnut - täällä harjoittaa yhtä tarmokasta kuin epäsympaatista propagandaa. Toinen artikkeli oli kai otettu samaan numeroon vastapainoksi, jottei puolalainen vaikutus olisi liian silminnähtävä.

Eilen puhuin kaikista näistä asioista Undénin ja vapaaherra Marks v. Würtembergin kanssa (jota yhä käytetään ulkopoliittisena neuvonantajana); he olivat molemmat sangen avoimielisiä. Kysymykseeni, voisiko ollenkaan tapahtua, että Ruotsi peräytyisi, antoi kumpanenkin jyrkästi kielteisen vastauksen. Marks sanoi: "minun mielestäni on tällä meidän toimenpiteellämme erinomaisen suuri merkitys kaikille Kansainliiton pienille kansoille; jollei sitä ylläpidetä, taikka jos se jollakin tavalla muuten tulee kärsimään haaksirikon, niin merkitsee tämä Kansainliitolle kerrassaan katastrofia". Undén kertoi Espanjan ministerin käyneen hänen luonaan uhkaamassa,

että jos Ruotsi pysyy veto-kannassaan, niin tulee Espanja vuorostaan äänestämään Saksan ottamista vastaan, joten siis koko se homma raukeisi. Hänelle ovat sekä ulkoministeri että Marks laajasti selittäneet, mitenkä tämä olisi Espanjalle itselleen suureksi haitaksi, koska se luultavasti veisi siihen, että Espanja itse menettäisi paikkansa, sillaikaa kuin tämä maa, jos kiltisti antaa asiain mennä menoaan, ehkä jo läheisessäkin vastaisuudessa voisi saada toiveensa täytetyiksi, kun joka tapauksessa melkoinen uudistus neuvoston kokoonpanossa käynee välttämättömäksi. He luulivat huomanneensa tämän tehneen jonkun vaikutuksen kreivi San Esteban de Cañongoon.

Toiselta puolen Saksan lähettiläs von Rosenberg, jonka luona Cañongo eilen oli päivällisillä, keskusteltuaan kauan hänen kanssaan, ei ollut tullut samaan edulliseen käsitykseen. Hän sanoi minulle jälestäpäin, ettei hän tietenkään itse voinut Cañongolle seikkaperäisesti selittää kuinka ikävästi Espanjan epäävä kanta tulisi vaikuttamaan niihin hyviin suhteisiin, jotka nykyään ovat olemassa Saksan ja Espanjan välillä; sen sijaan hän pyysi minua esittämään Cañongolle muutamia näkökohtia tähän suuntaan. Sattumalta olin juuri päivällisen aikana naapurilleni, kreivitär Cañongolle, kertonut huomioni Saksan romanistisesta mailmasta: miten siellä yhä enemmän on ryhdytty Espanjan kieltä ja kirjallisuutta tutkimaan, miten Hamburgissa on kokonainen sentraali Espanjaa varten, äänenkannattajana eräs laajahko "Spanien" niminen kuukausilehti; miten saksalaiset tiedemiehet matkustessaan Espanjassa saivat kokea mitä herttaisinta kohtelua, kuten yksi heistä minulle oli kertonut j.n.e. Rouva, joka on miestänsä älykkäämpi, on sen hänelle epäilemättä toistanut ja siitä vetänyt johtopäätöksensä; en muutenkaan katso sopivaksi sekaantua tähän asiaan, jollei siitä itsestään tulisi kysymys, vaikka kyllä luulen, että Espanjan tšekäläisellä edustajalla olisi mahdollisuuksia estää äkkipikaisia

toimenpiteitä, hänen ollessaan läheisimmässä kosketuksessa Ruotsin alotteen ottajien kanssa ja siis nauttien asian suhteen jonkinmoista arvovaltaa.

Undén sanoi pitävänsä suuressa arvossa pohjoismaiden tukea, eritotenkin Suomen, jota hän tosin ei ollut epäillyt, kuitenkin ymmärtäen, että meillä muitakin näkökohtia voi tulla kysymykseen. Minulle oli hänen kääntymisensä Suomen hallituksen puoleen aivan tuntematon, meillä kun ei seurata yleistä ja luonnolliselta tuntuvaa diplomaattista tapaa, jonka mukaan paikalliselle lähettiläälle ilmoitetaan kaikki asianomaisen vallan kanssa suoraan käydyt keskustelut. Olen huomannut muutamissa lehdissä (Tampereen Sanomat, joihin Helsingin Sanomat näkyy yhtyvän) vastustettavan Ruotsin ja Suomen esiintymistä Puolan suhteen. Minusta tämä on lyhytnäköistä. Jos menisimme osoittamaan myötätuntoa Puolan yrityksille, joutuisimme me Kansainliitossa näyttelemään vielä vähäpätöisempää osaa kuin muuten, joutuen Ranskan vanavedessä kulkeviin valtioihin, menettäen Englannin luottamuksen ja kaikki Saksan sympatiat; jos sen sijaan liitymme pohjoismaitten yhtymään, mikä Ruotsin viimeaikuisen tarmokkaan esiintymisen kautta on valloittanut itselleen tästälähin vaikeasti laiminlyötävän aseman, tulemme myöskin myötävaikuttamaan pienten, puolueettomien europalaisten valtioiden lisääntyvään merkitykseen Kansainliitossa, maali, johon ehdottomasti kaikin voimin on pyrittävä, koska sen kautta koko järjestelmä tulisi joutumaan oikealle tolalle. Siis en ymmärrä muuta kuin että Suomen virallinen politiikka tässä suhteessa on viisas, vieläpä ainoa mahdollinen.

Tukholman Lähettilään raportti N:o 3, 24/2 1926.

Suomen edustus
Saar-komiteassa.

Ulkoministeri kertoi minulle pitäneensä sopivana, että joku suomalainen tulisi ranskalaisen puheenjohtajan seuraajaksi Saar-komiteassa, sekä antaneensa parooni Hamiltonille määräyksen kysyä Helsingissä, eikö tri Ehrnroothia voitaisi siihen ehdottaa. Hän ei millään lailla taannut tälle suunnitelmalleen menestystä, ei edes näyttänyt olevansa ihan varma tekisikö hän tämänkaltaisen ehdotuksen. - se saisi riippua olosuhteista ja tilanteesta, mistä hän lupasi etukäteen ottaa selkoa.

Tulin ensin ajatelleeksi, että ehdotus mahdollisesti on Elmquistin keksintö, koska tri Ehrnrooth oli hänen läheimpiä ystäviään Suomessa. Mutta en sitä kuitenkaan uskoisi. Keskustelun kuluessa selveni minulle yhä enemmän, minkä suuren vaikutuksen Undéniin on tehnyt viime kesäinen Suomen matka; hän painosti sitä myöskin nimenomaan tälläkin kertaa. Siitä olen nähnyt muitakin esimerkkejä; hänen sävyensä Suomea kohtaan - aina ystävällinen - on kesän jälkeen muuttunut miltei lämpimäksi; ja mitä henkilöön tulee, tutustui hän kesällä tri Ehrnroothiin, saaden hänestä erinomaisen käsityksen. - Jos tämä onnistuisi, olisi se, jättäen henkilökohtaisen arvelun kokonaan sikseen, uusi keino lujittaa asemaamme Kansainliitossa, josta saisimme olla hra Undénille kiitollisia.

Kun ei tämänkään asian käsittelystä minulle mitään ole kerrottu, on sekin minut saattanut noloon asemaan tälläisten viranomaisten silmissä. Ruotsin hallitus saa pian sen käsityksen, että lähettilästä ei pidetä muuna kuin jonkinlaisena postikonttorina, minkä kautta tehdään kyselyjä ulkodepartementissa, ja siinä kaikki. Eiköhän olisi mahdollista liittää kuukausikatsauksiin ulkopoliittisista toimenpiteistä - jotka suurimmaksi osaksi tunnetaan sanomähdistä - muutamia lähettilästä varten tarkoitettuja tietoja siitä, mitä kysymyksiä Ruotsin ministerin ja meidän hallituksemme välillä on pohdittu, jotta pysyisin au courant eikä minun tarvitsisi saada

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUKHOLMASSA

tietojani Ruotsin ulkodepartementista ?

Olen tästä monasti ennen huomauttanut, mutta ilman vähintäkään tulosta. Otaksun siis, että sen takana piilee joku periaate, jonka perusteista kumminkaan en jaksa saada tolkkua.

Ministeri :

Wanngödenberg

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C2.

ASIA: _____

Ministeri Söderhjelmian raportti no 4.

Talsholma.

23/3 1926.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUHKOLMASSA

FINLANDS BESKICKNING
I
STOCKHOLM

Tukholmassa, maaliskuun 23 p:nä 1926.

N:o 613.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
P. 15/78 Sal. D. 1926		
26/3-26	12	Liit.
5	OSL. 3 C2	ASIA

Herra Ministeri,

Tämän ohella on minulla kunnia lähettää raporttini N:o 4, joka käsittelee Genève'n tapahtumia ja mielialoja Ruotsissa niitten johdosta.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

Werner Söderström

Herra Professori E.N. Setälä,
Ulkoasiainministeri,
y.m. y.m. y.m.

Helsinki.

Tukholmassa, maaliskuun 23 p:nä 1926.

Ulkoministeri		
N:o 15778 Sae. D. 26.		
26/3-26	Liit.	
TYHÄ	OSASTO	ASIA
	5.	62

TUKHOLMAN LÄHETILÄÄN RAPORTTI

N:o 4.

Genèven tapahtumat
ja mieliala Ruot-
sissa.

Se mieliala, jonka vallitessa ulkoministeri Undén, entinen oikeusministeri Löfgren ja kabinettisihteeri Sjöborg lähtivät Genèveen ja jota edellisessä raportissani määrittelin, vahvistui melkoisesti asian ollessa ensi kamarissa keskustelun alaisena kaikki puolueet yksimielisesti kannattivat ulkoministerin julistamaa päätöstä viimeiseen asti ehkäistä Puolaa, Espanjaa ja Brasiliaa (joka silloin kumminkin vain hämärästi kummitteli taivaanrannalla) saamasta pysyviä paikkoja Kansainliiton neuvostossa. Kuten salasähkösanomassani n:o 61 mainitsin, oli paitsi Espanjaa, myöskin Puola uhannut turvautua taloudellisiin koto toimiin, mikä, vaikkei siitä annettu yleisölle tietoa, eduskuntapiireissä herätti yhtä paljon harmia kuin Espanjan aikaisempi ja tunnetuksi tullut uhkaus peruuttaa kauppasopimus. Ruotsissa ei todellakaan moneen aikaan ole ollut huomattavissa sellainen yksimielisyys; sitä kannatti vieläkin jonkinmoinen ylpeyden tunne: näin voimakkaasti siis puolustettiin Ruotsin asemaa huolimatta suurvaltojen aivan toiseen suuntaan menevistä pyyteistä ja täten voitiin Ruotsin roolia Kansainliitossa tehdä vaikuttavammaksi kuin minkään muun pienen kansakunnan.

Vähitellen oli tästä siis kehittynyt isänmaallinen ambitioasia, josta puhuttiin ja kirjoitettiin tavanmukaisella paatoksella. Näin ollen voi helposti arvata, mikä vaikutuksen ensimmäiset huhut Undénin uudesta kannasta tekivät. Maanantain (15/III) aamulehdet väittivät yksimielisesti mahdottomaksi, että Ruotsi olisi vapaaehtoisesti mennyt Puolalle luovuttamaan paikkaansa neuvostossa: vieläpä

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUKHOLMASSA

Socialdemokratenkin piti tällaista menettelyä uskomattomana. Ja hallituksen taholta kiellettiin Undénin saaneen uusia ohjeita. Maanantaiiltana oli kaikki muuttunut. Saatiin tietää Undénin omin päin tehneen suurvalloille ehdotuksia, ulkoasiainvaliokunta kutsuttiin kiireellisesti kokoon, Genèveen lähetettiin, joskohta epäillen, ohjeita, jotka antoivat delegatiolle vapaat kädet, ja seuraavana päivänä tuli vahvistus, että Ruotsin luopumistarjomus oli "fait accompli". Oikeistolehdet (paitsi Stockholm Dagbladia, mistä enemmän alempana) olivat raivoissaan, vapaamieliset moittivat samaten, ja Socialdemokraten teki kokokäännöksen, huomauttaen, että Genèveessä kuitenkin oli voitettu kaksi pääasia, nim. etteivät Puola ja Espanja saaneet pysyviä paikkoja ja ettei ylipäänsä neuvosto tullut laajennetuksi. Lehti sai vettä myllyynsä sen kautta, että Svenska Dagbladet ja iltalehdet todellakin hyökkäyksissään menivät aivan liian pitkälle, kondellen delegation jäseniä miltei rikoksen tekijöinä ja maankavaltajina. Mutta tässä sopii jo huomauttaa, että Socialdemokratenin päätoimittaja Engberg oli ulkoasiainvaliokunnassa äänestänyt niitäkin reserveerattuja myönnytyksiä vastaan, jotka uudet ohjeet sisälsivät ja siis ollut samalla puolella kuin Trygger, Lindman sekä muut valiokunnan oikeistolaiset ja jotkut sen vapaamieliset jäsenet !

Hallituksen ja siis ulkoasiainvaliokunnan asema ratkaisevina päivinä kuuluu muuten olleen hyvin nolo, heidän tiedotustensa Genèvestä supistuessa niin vähiin, että heidän alin omaa, myöskin keskellä yötä, piti pyytää Svenska Dagbladetin toimitusta ilmoittamaan, mitä lehden kirjeenvaihtaja (sama kuin Berliner Tageblatt'in) sieltä sähköitti. Siksi tapahtuikin, että nuo uudet ohjeet lähetettiin Genèveen neljä päivää sen jälkeen kuin Undén oli Vandervelden painostuksesta keksinyt tämän uuden keinon. Tässä on nyt se heikko kohta, johon hyökkäykset etupäässä tähdätään.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUUKHOLMASSA

Eräs toisen kamarin jäsen, joka erinomaisesti tuntee kaikki poliittiset vehkeet ja salapolut, kertoi minulle olevansa vakuutettuna siitä, että varsinainen kohoittaja tässä pelissä on ollut Eliel Löfgren: siihen viittaa myöskin se, että tämä kotiutuessaan pari päivää ennen Undénia, täällä äänekkäästi kehui ei ainoastaan, että Ruotsi oli pelastanut mailmanrauhan Genèveissä, vaan myöskin, ettei delegatio rahtuakaan ollut luopunut saamistaan ohjeista - samaan aikaan kun Undén itse erään saksalaisen haastattelijan kautta ilmoitti kaikelle mailmalle katsoneensa tilanteen olevan sellaisen, että hän jo perjantaina esitti ehdotuksensa. Löfgrenin takana taas olisi - kertojani mukaan - ollut alituisesti toimiva, ei millekään asialle vieras, mutta aina näkymätön Marcus Wallenberg: ranskalaiset, joitten paras ystävä hän on, olisivat kääntyneet hänen puoleensa saaden hänet sähköttämään Löfgrenille j.n.e. Siis olisi koko tuo lupomisjuttu oikeastaan ollut Briandin keksimä. Tätä kaikkea en pidä mahdottomana, vaikken myöskään tahdo mennä siitä takuuseen. Varma on joka tapauksessa, että hallitus vielä maanantai aamupuolella, jolloin Engberg äänesti uusia ohjeita vastaan, oli kahden vaiheilla, taikka oikeammin oli joutunut umpikujaan Genèvestä saapuneitten odottamattomien tietojen kautta.

Sanomalehdistö pohtii asiaa yhä edelleen aika kiivaasti, hakien näkökohtia pro et contra. Oikeastaan Undén ei kuitenkaan saavuta välitöntä kannatusta muualta kuin omalta puolueeltaan: eriskummallisen poikkeuksen muodostaa Stockholms Dagblad, mutta tämä on selitettävissä siten, että lehden omistajalla, tultikkutrustin johtaja Ivar Kreügerillä, on suuria liikeintressejä Puolassa. Eliel Löfgren piti eilisiltana esitelmän, missä hän, selostaen vaikeata tilannetta Genèveissä, puolusti ruotsalaisten edustajien lojaalista menettelyä, tahtomatta kuitenkaan väittää, että he olisivat osuneet oikeaan; mutta ei edes hänen oma puheturvensa, Dagens Nyheter, jonka kanssa hänellä on mitä lähimmät välit, ota täydellisesti allekirjoittaaksensa hänen todis-

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUKHOLMASSA

teluaan. Huomenna vastaa Sandler ensimmäisessä sekä Undén toisessa kamarissa kolmen^e asian johdosta tehtyyn välikysymykseen. Kahden tekijältä (Lindhagen ja Ljunglund) puuttuu kaikki arvovalta eduskunnassa, kolmas (liberaali Röingin esittämä) on tärkeämpi, tullen siltä taholta. Jos porvarilliset puolueet nyt tahtoisivat kaataa hallituksen, niin kävisi se kyllä helposti, sillä Löfgren kuuluu Genèvestä lähettämillään henkilökohtaisilla sähkösanomilla C.G. Ekmanille suututtaneen myöskin tämän mahtavan miehen, ja hänen äänenkannattajansa Svenska Morgonbladet sisälsi vielä eilen hyvin ankaran arvostelun delegtion^a toimintataivasta. Mutta tälle hallitukselle ei nykyään olisi mahdollista muodostaa mitään parlamentaarista seuraajaa.

Jos niin kävisi, että se kuitenkin syystä tai toisesta tällä hetkellä kaatuisi - se on kokenut useampia tappioita pienemmissä asioissa, se on ollut pakotettuna peruuttamaan suuren työttömyysesityksensä, ja sen jäsenet tuntuvat kokolailalla uupuneilta - niin tulisi sen jälkeläiseksi vasemmiston värittäjä toimitushallitus, pääministerinä Örebron maaherra Elmquist.

Joka tapauksessa on hallitus, ja ennen kaikkea tietysti Undén, nyt kärsinyt suuren yleisön silmissä yhtä vakavan tappion kuin itse Kansainliitto. Ulkoministerin asema oli hänen lähtiessään matkalleen sellainen, etten minä ainakaan, elettyäni täällä jo seitsemän ulkoministeriä, moista ole nähnyt; mutta sitä ei kestänyt kauan.

Ruotsin kohtalo Genèveissä on mielestäni omiaan varoittamaan pieniä kansoja pistämästä sormiansa suurpolitiikkaan. Undén ajoi oikeata asiaa; hänen kantansa oli hallituksen, sen parhaitten neuvonantajien ja koko kansan; hän on itse lahjakas ja lujaluonteinen mies; häntä kannattivat useat pienet vallat sekä Englannin kansanmielipide; ja kuitenkin oli hän pakotettu väistymään suurvaltojen edeltäpäin kutomien vehkeitten ja nyt harjoittaman häikäilemättömän painostuksen tieltä. Huolimatta kättentaputuksista, jotka nyt voittajien puolelta tulevat

Undénin osaksi, Ruotsi ei ole täyttänyt juhlallisia lupauksiaan, olkootpa syyt olleet mitkä tahansa; se ei ole lujittanut asemaansa Kansainliitossa, yhtä vähän kuin niiden pienten valtioiden, jotka sitä kannattivat luottaen siihen, että heille tämän kautta maaliskuun kokouksen jälkeen koittaisi uusi aika Genèvessä.

Raportissaan 12/3 lähtee ministeri Erich siitä näkökannasta, että meidän pitäisi yrittää saada itsellemme paikka Kansainliiton neuvostossa. Tätä katsantotapaa en laisinkaan voi kannattaa. Olen päinvastoin lujasti vakuutettu siitä, että meille sellaisesta asemasta syntyisi pelkkiä ikävyyksiä ja että siihen mennessämme ottaisimme päällemme edesvastuun, jota tuskin kykenisimme kunnialla kantamaan.

Ministeri :

Wenckebach

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C2.

ASIA:

Ministeri Söderhjelmian raportti no 5.

V Tukholma.

22/5 1926.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUHKOLMASSA

EINLANDS BESKICKNING
I
STOCKHOLM

Tukholmassa, toukokuun 22 p:nä 1926.

N:o 901.

ULKOASIAINMINISTERIO		
No 20/79 Sal. D. 1926.		
25/5-26	fo	Lit.
KYTKÄ	OSASTO	ASIA
8.	C2	

Herra Ministeri,

Tämän ohella on minulla kunnia lähettää raporttini
N:o 5, joka käsittelee sisäpoliittista asemaa täällä.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen kunnioi-
tukseni vakuutus.

Kannfödergilla

HERRA PROFESSORI E. N. SETÄLÄ,
ULKOASIAINMINISTERI,
y.m. y.m. y.m.

Tukholmassa, toukokuun 22 p:nä 1926.

ULKOASIAINMINISTERIO		
No 20/79 Sal E. 1926		
25/5-26	10	Lit.
NYHMÄ	OSASTO	ASIA

TUKHOLMAN LÄHETTILÄÄN RAPORTTI

N:o 5.

Sisäpoliittinen
asema.

Lukuisat hallituksen kärsimät vastoinkäymiset ovat, kuten jo aikaisemmin olen tiedoittanut, aiheuttaneet monta kuukautta kestänyttä aprikoimista hallituksen kaatumisesta tai jäämisestä. Tämä häilyvä kysymys saavutti jännittävimmän kohtansa kun perustuslakivaliokunta oli decharge-mietinnössään tehnyt koko seitsemän ankaraa muistutusta eri hallitusjäsenten menettelyn johdosta. Viime keskiviikon ja torstain istunnoissa käsittelivät kamarit näitä muistutuksia. Jos vapaamieliset jossakin kohdassa olisivat äänestäneet oikeiston kanssa, olisi hallitus kaatunut. Mutta he eivät uskaltaneet, ja hallitus pelastautui. Kieltovapaamielisten esiintyminen oli erinomaisen heikko ja epäjohdonmukainen etenkin siinä tärkeässä asiassa, joka koski oikeusministeri Nothinin laiminlyöntiä erään kommunistisen lentokirjan levittämisen suhteen armeijassa. Tästä oli jo aikaisemmin Nothinille tehty väläkysymys toisessa kamarissa, jolloin häntä pideltiin hyvin kireästi, niin että hän pari kertaa uhkasi luopua, minkä uhkauksen toimeenpano tiesi hallituksen muutosta. Kun sama juttu nyt tässä uudessa muodossa tuli esille, eivät vapaamieliset voineet olla tunnustamatta, että arveluttava virhe oli tehty; yksin C.G. Ekmankin painosti, ettei heikkoa puolustusta voi sallia agitatsioon kautta vielä enemmän heikennettävän. Ja eräs toinen johtomies, edustaja Hamrin, käytti erittäin ankaria sanoja, lopettaen kuitenkin sillä, ettei hän katsonut olevan syytä julkilausua paheksumista. Tämä jyrkkä käänne herätti toisessa kamarissa sydämmellistä naurua. Mutta oikeusministerin ja hallituksen se pelasti. Oikeisto yksinensä vaati muistutuksen nimenomaista hyväksymistä; mutta toiselta puolen eivät sosialistitkaan pyytäneet kamaria paheksimaan muistu-

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUKHOLMASSA

ja maalaisliiton vastustaessa saanut erään tärkeän uudistuksen toimeen, nim. vanhan palkollissäännön poistamisen, mikä tähän asti on miltei keskiaikaisella tavalla pitänyt palkolliset maalla isäntiensä vallassa.

Uusi polttokohta on eilen esiintynyt, hallituksen vihdoinkin määrätessä kantansa n.s. "Stripa-konfliktissa". Lyhyesti kerrottuna on tämän asian laita seuraava. Kevättalvella 1925 puhkesi lakko Stripan suurissa kaivoksissa Örebron läänissä, eikä siellä vielääkään ole päästy rauhaan, huolimatta monenlaisista yrityksistä: m.m. on maaherra Elmquist kahdesti määrätty sovittamaan riitaisuudet, mutta tuloksetta. Konflikti on nyttemmin kärjistynyt siihen, että kun kaivoksen johto ehdottomasti tarvitsi 15 miestä sinne ja tässä suhteessa esitti pyynnön työttömyyskomisionille, lähetti tämä apuvoimat paikakunnalle. Mutta kaivos oli kommunistien blokeeraamana, ja nämät väittivät, ettei lakko ollut sitä "yleistä" laatua, mikä sallisi käyttää työttömiä töitten jatkamiseen, siis että ne työttömät, jotka sinne lähetettiin, palautettaisiin ja yhä saisivat nauttia avustusta eivätkä tulla kysymykseen tällaisen töitten suorittamiseksi. Työttömyyskomisioni puolestaan vetosi eduskunnan v. 1923 antamiin ohjeisiin miten lakkotapauksissa olisi meneteltävä, ja porvarillisella taholla katsotaan sen olevan oikeassa. Hallitus, joka kauan on hautonut tätä asiaa, selitti eilen kannattavansa syndikalistien näkökohtia, määräten samalla että työttömyyskomisionin on otettava asia uuden harkinnan alaiseksi. Jännityksellä odotetaan nyt ensiksikin mitä työttömyyskomisioni tulee tästä desavoucinista sanomaan ja toiseksi miten toimenpide tulee vaikuttamaan valtiovarainvaliokunnan paraikaa kestäväään keskusteluun työttömyysavustusten jakailemisesta. Jos valiokunnan päätös tulee menemään sellaiseen suuntaan, että siinä selvästi voidaan huomata hallituksen toimenpiteen moittimista, niin on sangen luultavaa, että eduskunta tähän yhtyy, ja silloin on hallituksen luovuttava. Mutta tästä ei vielä voi mitään ennustaa. Todennäköisintä on, että asiasta eduskunnassa tehdään "tulkintakysymys" ja että toiselta puolen syndikalistit, jotka jo kuulu-

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUKHOLMASSA

vat väsyneen koko pulaan, suostuvat tekemään komisionille myönnytyksiä.

Ja, kuten sanottu, ei kukaan halua ryhtyä ohjaksiin. Lähinnä olisivat vapaamieliset, mutta heidän on vaikea saada kokoon pätevä hallitus. Oikeisto ei ole halukas. Se ei myöskään kannata toimitushallitusta (Elmquistin tahi v. Sydowin johdolla), se tahtoo odottaa lääninkäräjien syksyllä tapahtuvia ensi kamarin täydennysvaaleja, jotka luultavasti tulevat sille antamaan melko suuria lisiä. Niin ollen on sangen todennäköistä, että hallitus rauhassa istuu siihen asti - jollei lähitulevaisuudessa jonkun tuulenpuuskan kautta sen asema käy sietämättömän horjuvaksi. Se voi tapahtua, mutta sitä ei kukaan oikeastaan toivo.

Ministeri :

Kennedy

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C2.

ASIA: _____

Ministeri Söderhjelmian raportti no 6.
Subholma

3/6 426.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUHKOLMASSA

EINLANDS BESKICKNING
*
STOCKHOLM

Tukholmassa, kesäkuun 3 päivänä 1926.

N:o 1030.

ULKOASIAINMINISTERIO		
22/79 Sal. P. 1926.		
7/6-26	?	U.S.
	U.S.S.R.	ASIA
5.	C2	

Herra Ministeri,

Tämän ohella on minulla kunnia lähettää raporttini N:o 6, joka käsittelee hallituspulaa täällä.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

Werner Söderström

HERRA PROFESSORI E. N. SETÄLÄ,

ULKOASIAINMINISTERI,

y.m. y.m. y.m.

Tukholmassa, kesäkuun 3 päivänä 1926.

TUKHOLMAN LÄHETILÄÄN RAPORTTI

N:o 6.

-SIAINMINIST		
22/29 Jul. D. 26		
7/6-26	2	Lijl.
	OSASTO	ASIA
J.	Cz	

Hallituspula.

Se tuulenpuuska, josta viime raportissani kirjoitin, että se mahdollisesti tulisi heittämään hallituksen nurin, ilmestyi siinä muodossa, että C.G. Ekman seurueineen vihdoin päätti jyrkästi asettua hallituksen Stripa-selkkauksessa määräämää kantaa vastaan. Tämä päätös taas johtui siitä, että hallituksen politiikka mainitun kannanoton jälestä liian tuntuvasti rupesi vivahtamaan luokkapolitiikkaan, joka heittäytyi ammattiyhdistysten kainaloon, jättäen valtion suuremmat intressit syrjään.

Viitaten lyhyeen selontekooni edellisessä raportissa, lisään tässä vaan, että työttömyyskomisio rajoittui asianomaisille Stripassa toimittamaan hallituksen päätöksen, joka tiesi lakon katsottavan sellaiseksi osittaiseksi lakoksi, mihin työttömiä ei voida lähettää, sekä omasta puolestaan jättämään niitä myöhempiä toimenpiteitä odottamaan, joihin hallitus lupasi ryhtyä. Mutta kun samaan aikaan oli valtiovarainvaliokunnassa käsiteltävänä hallituksen esitys 8 milj. kruunun työttömyysavustuksesta, käytti valiokunta tilaisuutta hyväkseen asettaaksensa myöntämisen ehdoksi 1922-23 valtiopäivien määräämien ohjeitten selventämisen siihen suuntaan, että työttömien sijoittaminen saarrettuun työhön voi tapahtua myöskin tarkoin rajoitetun paikallisen selkkauksen aikana, jos vaan tarjottu palkkaus katsotaan kohtuulliseksi. Tämä mahdollisuus sisältyi jo, yksimielisen porvarillisen käsityksen mukaan, entisiin ohjeisiin, mutta hallitus ei tahtonut tätä myöntää, vaikka itse ohjeitten laatijatkin todistivat käsityksen oikeaksi, vaan katsoi selvittämisen identtiseksi työväkeä kohtaan vihamielisen teroituksen kanssa, väittäen suuren muutoksen tapahtuneen ja nähden työttömien sekoitta-

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUKHOLMASSA

misessa osittaisiin selkkauksiin jotain kammottavaa ja sie-
tämätöntä. Käsitellessään valtiovarainvaliokunnan mietintöä
hallitus ei ollenkaan ottanut lukuun, että nuot 8 miljoonaa
tositeossa myönnettiin, tehden sivuseikasta, mitä mainit-
tu ehto loppujen lopuksi oli, kabinettikysymyksen.

Itsessään tämä oli aivan tarpeetonta, kuten pari
viikkoa sitten tiedoitin, etenkin kun ei kukaan halunnut
hallitusta kaataa. Mutta hallituksen ja eduskunnan välit
olivat käyneet siksi kireiksi, että sen jäsenten asema jo
henkilökohtaisestikin oli tuskallinen, olkoonpa että valtio-
päivien hajoituttua mitään suoranaista yhteentörmäystä enää
olisi tapahtunut. Décharge-keskustelussa sai tämä hallitus
ratkaisevan iskunsa. Vaikkakin se siitä suoriutui ilman jul-
kista epäluottamuslausetta, paljasti tämä keskustelu, ynnä
perustuslakivaliokunnan monet muistutukset, ei ainoastaan sen
vastustajille mutta sille itsellekin varsin heikkoja puolia
sen jäsenten n.s. hallinnollisessa kasvatuksessa, mitkä pa-
nivat sen laiminlyömään virallisia muotoja asiain käsitte-
lyn suhteen ja, varmaankin aivan sen itsensä tahtomatta,
saattoivat sen harjoittamaan usein kovastikin arveluttavaa
"ministerihallitusta". Kun käden käänteessä siirrettiin pari
kolme miljoonaa täyttämään puutteessa olevia kassoja, edus-
kunnan tarkkaan punnitessa jokaisen sadan kruunun menoa,
kun departementtien päälliköt lähettivät virastoille diari-
oimatta jääneitä kirjelmiä ja tämän kautta virkakoneistos-
sa syntyi aukkoja ja seisahduksia, tuntui tällainen menet-
tely Ruotsin niin erinomaisen täsmällisesti toimivan hal-
linnollisen järjestelmän käsityskannalta katsoen kuulumatto-
malta. (~~Jo sekin tosiasia, että~~) Jo sekin tosiasia, että so-
sialiministerin monet pontevasti ennustamat parannukset, eten-
kin vakuutusosalalla, joko jäivät esittämättä tahi esitettiin
puutteellisessa muodossa, oli omiansa herättämään epäilystä
hallituksen käytöllisen kyvyn suhteen niidenkin joukossa,
jotka antoivat sen jäsenille täyden tunnustuksensa heidän

suurista luonnonlahjoistaan ja suunnattomasta työkyvystään. Kävi yhä selvemmäksi, että heidän voimansa kuitenkin olivat aika lailla rajoitetut. Lienee myöskin paikallaan huomauttaa, että tämän hallituksen arvo ei ainoastaan eduskunnan maltillisissa piireissä vaan myöskin miltei koko suuren yleisön silmissä melkoisesti väheni maaliskuun Genève-kokouksen tunnettujen tapahtumien johdosta.

Kuinka kypsä se oli kukistettavaksi, sen huomasi vallan selvästi tiistain kymmenen tuntia kestäneestä loppukeskustelusta. Pääministeri Sandler ja sosialiministeri Möller ponnistivat kyllä ihmeellisesti kaikki voimansa: edellinen piti toisessa kamarissa 2½ tuntia kestävästä puheeseen, missä hän seikkaperäisesti selitti miltei koko työtömyyskysymyksen kehityksen Ruotsissa teoreettisesti ja käytännöllisesti. Möller esiintyi ensikamarissa kahdesti, puhuen kummallakin kerralla 1½ tuntia, samaan suuntaan ja usein samoin sanoin kuin pääministeri, mutta kuitenkin aivan eri tapaan, uhmaavasti ja uhkaillen, kuten agitaattori kansankokouksessa. Hän sai musertavan vastauksen Ekmanilta, joka nyt lopullisesti käänsi kuuluisan "peukalonsa" alaspäin sekä tyyneesti ja asiallisesti poimi hajalle Möllerin kaunopuheisen kudelman. Hänhän oli valtiovarainvaliokunnan lausunnon tekijä, siis hänen oli sitä puolustettava; mutta koko hänen esiintymisestään kävi samalla selville, että hän tunsii edesvastuunsa hallituksen kukistajana, puolueensa ja sosialidemokraattien välillä vallinneen ystävyuden ja yhteistyön purkajana ja heidän jättämänsä perinnön vaalijana. Täytyy myöntää, että hän varsin vaikuttavasti suoritti tämän ensimmäisen osan sitä tehtävää, jonka hän nyt hartioilleen otti. - Toisessa kamarissa oli keskustelu vähemmän kiintoista: siellä esiintyi ekmanilaisten puolesta Hamrin, joka mainitaan tulevana kauppa- tai rahaministerinä, järkevästi ja asiallisesti, vanhan amiraali Lindmanin sekä nuoren

nousevan oikeistotähden, entisen sosialistin tri Järten esiintyessä oikeiston puhutorvena. Sosialistisen puolueen eduskuntaryhmän puheenjohtaja Bernh. Eriksson, entinen rautatyömies, kaupanjohtaja, meri- ja sosialiministeri, valitti katkerasti kieltovapaamielisten petosta, leimaten sitä yksinomaan vallanhimon aiheuttamaksi, ja selitti eduskunnan, jos se äänestäisi valiokunnan mietintöä, sen kautta osoittavan, että se kylmäkiskoisesti antaa työväen nähdä nälkää, tuntematta mitään sääliä. Tämä sävy ei tietenkään ollut paikallaan. Yhtä vähän toimitti Sandlerin lopullinen yritys, myöhään illalla, saada kamaria ymmärtämään, mitä se tulisi tekemään. Kellon lyödessä kahtatoista tapahtui ratkaisu huutoäänestyksen kautta. Kaikki vapaamieliset äänestivät valiokunnan mietinnön puolesta, lopputulos oli 114 ääntä 104:ää vastaan - kaksitoista jäsentä oli poissa. Ensi kamarissa oli ratkaisu tapahtunut puolta tuntia aikaisemmin: 84-50. Täällä äänesti kaksi vapaamielistä sosialistien kanssa.

Sandlerin hallitus oli kolmas puhdas sosialistinen hallitus Ruotsissa (Branting 1920, sama 1921-23) ja oikeastaan Brantingin kolmas hallitus, koska hän sen muodosti 18.10.24; hänen sairautensa ja kuolemansa nosti Sandlerin pääministeriksi 24.1.25. Sen päätehtävä oli puolustusasian ratkaiseminen, minkä se myöskin tunnetulla tavalla ja vapaamielisten avustaessa on suorittanut. Muuten on sanottava, ettei se ole saanut toimeen mitään tärkeämpiä uudistuksia (palkollissäännön poistamisesta olen ennen kertonut; laki asukasoikeudesta on lisäksi mainittava). Kuitenkin täytyy myöntää, että sosialiministerin monipuolinen ohjelma työrauhan ja työvakuutuksen varmentamiseksi oli laajalle tähtäävä, huolimatta puutteellisesta yksityiskohtaisesta valmistelusta, voiden se siis kelvata pohjaksi jatkuville toimen-

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUKHOLMASSA

piteille tällä alalla. Mutta hallitukselta on puuttunut voimakas johtava tahto; se on liiaksi joutunut radikaalisten puolueainesten vaikutuksen alle, jotka ovat sen ajaneet liukkaalle jäälle, saaden sen vihdoin siinä menettämään tasapainonsa. Tästä huolimatta on sen esiintyminen useasti ollut kunnioitusta herättävää, eikä paljoa olisi puuttunut, ettei se olisi itselleen hankkinut hyvinkin lujan aseman. Yksityisistä jäsenistä ovat etenkin Sandler, Undén, Nothin ja Wigforss mainittavat suuren lahjakkuutensa ja henkilökohtaisesti nauttimansa arvonannon vuoksi.

Meille suomalaisille merkitsee hallituksen ^olupuminen suurta tappiota.

Carl Gustaf Ekman, ammatiltaan valtiovelka-valtuusmies ("riksgäldsfullmäktig"), mutta etupäässä politikko, on sangen vaatimattomista oloista lähtenyt: hän on Ruotsissa ensimmäinen "ylhäisyys", joka on ansainnut leipänsä ruumillisella työllään, palvellen ensin talollisten luona maalla, sitten Köpingin kaupungissa rakennustoimessa. Käytyään kaupakoulun joutui hän sanomalehtiuralle, toimitti Eskilstuna-Kuriren nimistä vapaamielistä lehteä, hankki itselleen vähitellen etevän sijan kunnallisessa elämässä, etupäässä raittiusasian pohjalla, ja siirtyi sitten Tukholmaan nyttemmin kuolleen Aftontidningenin toimittajana. Vuodesta 1911 hän on ollut ensikamarin jäsenenä, näytellen siellä aina suurta osaa, etenkin valtiovarainvaliokunnassa, ja johtaen uutta puoluettaan, jonka hän, riitauduttuaan muutama vuosi sitten varsinaisten vapaamielisten kanssa, muodosti. Hänen suuri kykynsä, käytännöllinen järkensä ja syvä perehtymisensä kaikkiin yhteiskunnallisiin asioihin on hankkinut hänelle jäsenyyden lukemattomiin komiteoihin ynnä muita luottamustoimia. Kerran hänen piti saada koettaa miten hän voi niitä käyttää edesvastuullisessa asemassa.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUKHOLMASSA

Sosia^alistit hyökkäävät nyt ankarasti hänen kimppuunsa. Synnynnäisenä talonpoikana hän muka ei koskaan ole ymmärtänyt työväenliikettä, vieläpä joutunut sitä suorastaan vihaamaan. Hänen esiintymisensä Stripa-selkkauksessa on, sanotaan tämän päivän Socialdemokratenissa, laskenut rautaisen esiripun hänen ja työväen välille.

Tämä ei ennusta hänen hallitukselleen makeita päiviä. Muutenkin hänelle tulee olemaan sangen vaikea saada se pystyyn. Hänen oma puolueensa ei ole kuin 48 jäsenen suuruinen, niistä hyvin harvat ministerikykyisiä; maalaisliitto kuuluu kieltäneen myötävaikutustansa, missä tapauksessa myöskin vapaamielisten meno on epäilyksen alaisena. Ehkä hän kummin-kin saa ulkopuolelta voimia lisään - hän on kyllä se mies, joka, näin pitkälle päästyään, ei helposti hellitä.

Ministeri :

Wenjoastinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 2.

ASIA:

Ministeri Söderhjelmian raportti no. 7.

Tukholma

8/6 1926.

SUOMEN LÄHETYSSTÖ
TUKHOLMASSA

EINLANDS BESKICKNING
I
STOCKHOLM

Tukholmassa, kesäkuun 8 päivänä 1926.

N:o 1051.

23 79 Sal.	26
10/6-26	
5.	C2

Herra Ministeri,

Tämän ohella on minulla kunnia lähettää raporttini, N:o 7, täällä vasta nimitetystä uudesta hallituksesta.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

Kenned

HERRA PROFESSORI E. N. SETÄLÄ,
ULKOASIAINMINISTERI,
y.m. y.m. y.m.

Tukholmassa, kesäkuun 7 päivänä 1926.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
23/79 Sal. D. 1926.		
106-26	12	LIL
	OSAL. O	AMA
5	C2	

TUKHOLMAN LÄHETTILÄÄN RAPORTTI

N:o 7.

Uusi Hallitus.

Monien mutkien lomitse onnistui Ekmanin vihdoin saada liberaalit mukaansa, mikä tapahtui sillä raskaalla hinnalla, että koko raittiuskysymys jäi sikseen, se riitaasia, joka aikoinaan (27/5 1923) juuri aiheutti vanhan liberaalisen puolueen hajaantumisen. Viha on ollut siksi suuri, että se on saattanut "kieltovapaamiliset" eduskunnasta sulkemaan pois muutamat "uusliberaalien" parhaat miehet, niinkuin juuri Södertäljen pormestarin Jakob Petterssonin (henkilökohdasta ehdoton raittiusmies!). Nyt tämä sama herra kelpaa heille sosiaaliministeriksi, ja hän onkin lojaalisesti suostunut sellaiseksi menemään. Toisena puolueen jäsenenä tulee hallituksessa olemaan Falunin raatimies Lyberg, ensikamarin jäsen, mielipiteiltään sangen voimakkaasti kallistuva Ekmanilaisten puolelle, erikoistuntija kunnallislainsäädännön alalla, poliittisesti hyvin vähän merkitsevä. Kolmantena vihdoin - tahi oikeastaan ensimmäisenä - tulee olemaan liberaalien johtomies eduskunnassa Eliel Löfgren, uusi ulkoministeri. Kun tämä pikkunen puolue otti mennäksensä mukaan, lähettäen nuot kolme itseänsä edustamaan, niin määräsi tämän askeleen nähtävästi se tarkoitus, että, huolimatta vanhoista riidoista, vapaamielisesti ajattelevat nyt voisivat, jouduttuaan vaikuttavaan asemaan, leimata maan politiikkaa vapaamieliseksi, noudattaen terveellistä tasapainoa oikeiston ja vasemmiston välillä. Merkillistä kyllä, heidän oma puhutorvensa, Dagens Nyheter, erittäin ankarassa sunnuntaiartikkelissaan väittää kaikki tällaiset toivomukset turhiksi: ainakaan eivät liberaalit voi saada mitään toimeen, heidän johtavan miehensä ollessa ulkoministerin paikalla, siis syrjässä sisä-

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUKHOLMASSA

politiikasta, ja toisen konsulttina, siis suoranaista vaikutusta vailla; sen sijaan, että liberaalit pääsisivät määrävään asemaan, joutuvat he päinvastoin täydellisesti varjoon: niin, heidän osanottonsa merkitsee lehden mukaan suorastaan puolueen itsemurhaa! - Tämä hermostunut mieliala johtuu kai siitä, ettei liberaaleille annettu enempää kuin kolme paikkaa; kun vapaamielisillä on kuusi, puolueettomien luvun ollessa kolme, tulisivat he siis joka tapauksessa muodostamaan enemmistön - vaikka tosin ei ole varma, että kaikki nuot kuusi aina tulevat olemaan samaa mieltä. Arveluttavammalta tuntuu kuitenkin, että tämän hallituksen parlamentarinen pohja on niin tavattoman heikko, heikompi kuin minkään entisen - tuskin 70 ääntä 380:sta! Se saa koettaa tulla toimeen "hyppivien enemmistöjen" avulla, mikä ei käyne niinkään helpoksi, elleivät sosialistit pehmene - tällä hetkellä he yhä ovat raivoissaan, eivätkä juuri muuttane asentoansa jos on totta, että liberaalien astuminen hallitukseen on maksanut myöntymisiä laivaston suhteen sekä muutamien rykmenttisupistusten lykkäämisen. Tässä jo siis kysymys, minkä johdosta hallitus voi joutua pahaan pulaan. Oikeistolla on puolustusksymyksessä - myöskin sillä kannalla, mihin sen 1925 v:n päätös vei - suurempia vaatimuksia, eikä se juuri liene taipuvainen kannattamaan hallitusta muissa asioissa kuin sellaisissa, joissa tämä asettuu vasemmistoa vastaan sosiaalipoliittisella alalla.

Mitä uusien hallitusjäsenten kyvykkyyteen tulee, niin he selvästi voittavat edeltäjänsä hallinnollisessa tottumuksessa sekä myöskin spesiaalitiedoissa. Paitsi paria kolmea heidän joukossaan kuitenkin tuskin voitane mainita monta sellaista älyä, joita sosialistisessa hallituksessa tapasi useampia.

Herra Ekmanista olen jo viimeisessä raportissani puhunut. Hänen ehkä etevin ominaisuutensa on, että hän on

mies, pelvoton, rehellinen ja selvä. Ei mikään kotka, lentoa kaipaava, mutta erinomaisen asiallinen ja tarmokas itsepitäisyyteen saakka. Sangen arveluttavalta tuntuu kuitenkin, että hän on pääministerin toimen ohella ottanut hoitaakseen rahaministeriön vaikeita tehtäviä. Nähtävästi hän ei ole siihen saanut ketään muuta kykenevää henkilöä.

Ent. oikeusministeri, ulkoministeriön valtiotieteiden konsulentti, asianajaja Elie Löfgren (synt. 1872) on ehdottomasti hyvin lahjakas mies, on ollut Kansainliitossa alunpitäen mukana, tuntee kaikki siihen kuuluvat asiat, on ollut asiantuntijana mukana lukuisissa erilaisissa komiteoissa, myöskin viime aikoina kansainvälisissä, nykyään myöskin työrauhadelegation puheenjohtajana, on, istuttuaan eduskunnassa sitten 1910, sen kokeneimpia miehiä, nauttien siellä koko lailla luottamusta. Poliittisesti hän aina on kallistunut vasemmalle (ei kuitenkaan puolustuskysymyksessä) ja koetti nytkin viimeiseen asti pelastaa sosialistisen hallituksen. Sanotaan hänen suuressa määrin vaikuttaneen Undénin esiintymiseen maaliskuun Genève-kokouksessa, missä hän oli mukana. Häntä moititaan leväperäisyydestä ja kevätmielisyydestä: melkoista huomiota herätti hänen poissaolonsa eduskunnasta viime keväänä juuri siihen aikaan, jolloin puolustusasia ratkaistiin ja jolloin hän oleskeli Lontoossa hoitamassa silloisen Ruotsin Amerikan ministerin A. Wallenbergin suurta oikeusjuttua. Hän on Marcus Wallenbergin kanssa läheisissä väleissä, minkä vuoksi on odotettavissa, että Ruotsin ulkopoliitikka (mikäli sillä sellaista on) vielä enemmän kuin tähän saakka tulee riippumaan tästä mantavasta miehestä.

Hra Löfgrenin suhde Suomeen on aina ollut ystävällinen. Muistutan ensimmäistä keskusteluaani hänen kanssaan 4.XI.1919, mistä tein selkoa kaksi päivää myöhemmin lähettämässäni raportissa (I.1016) ja missä hän, joka silloin oli v.t. ulkoministerinä, erittäin avomielisesti puhui minulle,

joka ainoastaan 10 päivää olin ollut täällä, Ahvenanmaan-kysymyksestä, vakuuttaen, ettei se ollut ruotsalaisille miikään "sydämen asia" j.n.e. En epäile, ettei hän edelleen pysyisi samalla suotuisalla kannalla. Ollen hänen kanssansa hyvä tuttava aina v:lta 1916 voin hänelle puhua kursai-lematta ja toivon, koska hän luonteeltaan on sävyisä ja ymmärtäväinen mies, hänestä hyötyä molemminpuolisille suh-teillemme.

Merkillisin henkilö uudessa ministeristössä on eh-dottomasti täysinpalvellut professori J. Thyrén, äsken ikän-sä vuoksi (65 vuotta) luopunut Lundin yliopiston rehtorinvi-rasta ja siellä hoitamastaan kriminaalin ja juridisen en-syklopedian professorinvirasta. Sitä ennen hän on ollut se-kä teoreettisen filosofian että historian dosenttina, sen-lisäksi myöskin roomalaisen oikeuden ja valtiohistorian pro-fessorina. Hän on tunnettu tavattomasta, vaikka hiukan häi-lyvästä älystään ja laajasta oppineisuudestaan, ja lienee hän nykyään Ruotsin loistavin puhuja. Thyrén on ollut toi-sen kamarin jäsenenä 1909-11, ensikamarin 1912-17, jolloin hän julistautui "villiksi". Tietääkseni hän ei perästäpäin-kään ole liittynyt vapaamieliseen puolueeseen, vaikka se hänet mielellään anastaa itselleen, muistaen sitä loistavaa ja ylen suurta huomiota herättänyttä puhetta, jonka hän 1910 piti toisessa kamarissa raittiuden puolustukseksi (väi-tetään hänen samana iltana löydetyn jostain arveluttavasta paikasta jotenkin arveluttavassa tilanteessa samppanjapullo kädessä; kun hän joskus muutenkin on julkisesti esiintynyt siveellisyyden vartijana, sanotaan tämän vain todistaneen mikä suuri ero tässä maailmassa on teorian ja käytännön välillä!). "Tieteellistä lepoaan" hänen pitäisi käyttää jat-kaaksensa hänelle uskottua suurta työtään, Ruotsin uuden ri-koslain ehdotuksen suorittamisen. Mutta Ranskasta käsin, mis-sä hän nykyään oleskelee, hän on luvannut yhtyä Ekmaniin.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUKHOLMASSA

Lähimmistä valtiollisista ystävästään, toimittaja Rosén'ista ja johtaja Hamrin'ista, on pääministeri tehnyt puolustus- ja kauppaministerin. Molemmat ovat heikkoja nimiä: jälkimäinen kuitenkin hiukan parempi. Molemmat kuuluvat vaapaamielisten uskonnollisesti voimakkaimmin väritettyyn sivustaan. Rosén on näyttäytynyt puolustusasiassa sangen radikaaliseksi (kieltävään suuntaan), Hamrin on eduskunnassa puoltanut koko sen departementin poistamista, jonka etunensä hän nyt on astunut. Mutta kumpikin on selvästi porvarillinen. Nämä kaksi tulevat Ekmanin kanssa muodostamaan sen keskuspuolueen, missä kaikki hallituksen suuntaviivat määrätään ja ehdotukset laaditaan.

Puolueeseen kuuluvat vielä opetusministeri Almkvist sekä maanviljelysministeri Hellström. Jälkimäinen lienee meillä kylliksi tunnettu monenlaatuisesta maataloudellisesta toiminnastaan, on nykyjään maanviljelysakatemian sihteerinä ja on eduskunnassakin, missä hän on ollut mukana lähes 25 vuotta (v:sta 1915 ensikamarissa), suorittanut tällä alalla mahtavan työn. Varsinaiseen politiikkaan hän kuitenkin ei ole ottanut sanottavasti osaa. - Hra Almkvist on Skellefteån kaupungin kansakouluntarkastaja, istunut ensikamarissa sitten 1919, harvoin puhuen ja ylen vähän huomiota puolelleen vetäen, mutta ollen aina hra Rosénin uskollisena aseveljenä, minkä vuoksi tämä lienee hänet toimittanut uuteen hallitukseen. Jonkinmoista mielenkiintoa hänen nimensä kuitenkin voi herättää meillä siihen nähden, että hän oli sen asiantuntijavaliokunnan jäsen ja sihteeri, joka laati v. 1924 hyväksytyt kunink. esityksen kouluolojen parantamisesta Ruotsin suomalaisseuduissa. Kuten muistettaneen, oli tällä komitealla päämääränä harkita, miten suomalaisille lapsille voitaisiin toimittaa täydellinen ruotsinkielinen opetus, mikä, kuten mietinnössä sanottiin, oli näyttäytynyt tämän suomalaisen väestön omaksi toivomukseksi ja, mikäli sitä on voitu harjoittaa, osoittanut sen aiheuttaneen väestön kulttuurikannan kohoamista, Ruotsin

henkisen sivistyksen tuntemista ja rakastamista sekä ruotsalaisen kansallistunnon lujittamista. Muutamilta tahoilta oli ehdotettu suomenkieltä käytettäväksi alkavassa opetuksessa, etenkin uskonnonopetuksessa, mutta siihen ei komitean enemmistö suostunut, lausuen tähän tapaan: "Mitä suomenkieleen tulee, niin tietysti ei saa tapahtua mitään sortoa, joka voisi vähentää sen merkitystä tai käyttöä, mutta kun tämän kielen opetus varsinaisessa kansakoulussa saattaisi vaaranalaiseksi koko yleisen opetuksen tulokset ja etenkin ruotsinkielen tuntemisen, niin eivät asiantuntijat pidä sellaista suotavana". Yksi ainoa jäsen, agronomi Wanhainen, pani, kuten tunnettu, vastalauseen tätä hra Almkvistin muodostelemaa päätöstä vastaan, vaati, että alkeisopetus tapahtuisi suomeksi, uskonnonopetus samoin ja että suomenkieli tehtäisiin opetusaineeksi. Tämä vei ainoastaan siihen, että suomenkieltä sallittiin käyttää opetuksessa "apukielenä" ja että jatkokursseja järjestettäessä pitäisi otettaman harkinnan alaiseksi, missä määrin suomenkieli niissä voisi tulla vapaaehtoiseksi opetusaineeksi. Hra Almkvistilta meillä siis ei ole paljon ymmärtämystä odotettavissa.

Sen sijaan on kulkulaitosministeri, pääjohtaja, eversti Meurling taattu Suomi-ystävä, niinkuin hän muutenkin on erinomainen mies. Aivan epäilemätön meidän kannattajamme on myöskin valtiosihteeri Sigurd Ribbing, joka neuvonantajana valtioneuvoksena on astunut hallitukseen. Lienee tunnettua, miten hän Genèvessä on auttanut meidän edustajiamme työkonferenssissa saamaan huomattavia paikkoja. Sosiaalisten kysymysten etevänä tuntijana hän tulee tekemään hallitukselle suuria palveluksia. Hänen poliittinen kantansa on vaihdellut, lienee nykyään puolueeton, mutta enemmän edistyksellinen. - Entinen revisionisihteeri, "vesioikeudentuomari" Cärde on julkisessa elämässä valkoinen lehti, mutta lienee alallaan etevä.

Tätä kirjoittaessani julaistaan uuden hallituksen ohjelmaselitys. Se vahvistaa mitä alussa olen sanonut muutamista myönnytyksistä: tahdotaan koettaa saada puolustus tehokkaaksi määrättyjen rajojen sisällä, etenkin harkitsemalla laivastorakennuksia; raittiusalalla tyydytään ajattelemaan uudistuksia mallasjuomien suhteen, "olosuhteiden ei salliessa muita muutoksia"; pysytään eduskunnan antamissa ohjeissa työttömyyden suhteen j.n.e. Kaikki tämä on jotensakin epä määräisesti lausuttua, vielä enemmän se, mikä sanotaan elinkeino-elämän rohkaisemisesta, säästäväisyydestä y.m. Mutta eihän ohjelma tässä suhteessa juuri eroa muista sellaisista selityksistä, kaikki tulee tietysti riippumaan teoista. Kuitenkin on merkille pantava, että miltei kaikki lehdet, paitsi vapaamielisten omat, kohtelevat uutta hallitusta tavattoman nurjamielisesti.

Ministeri:

Manfred Sjögren

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C2.

ASIA: _____

v.a. Asiantuntija Borenin kesä rap. 8.

V Tulokolut.

16/6 1926.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUHKOLMASSA

EINLANDS BESKICKNING
*
STOCKHOLM

Tukholmassa, kesäkuun 17 päivänä 1926.

N:o 1087.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
19/6-26	?	26
5	Ch	

Herra Ulkoasiainministeri,

Tämän ohella on minulla kunnia lähettää tiedoitus
N:o 8, joka käsittelee Ruotsin ja Venäjän välisiä neuvot-
teluja.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, erinomaisen kunnioi-
tukseni vakuutus.

Einar Borenius
V.t. Asiainhoitaja.

HERRA PROFESSORI E. N. SETÄLÄ,
ULKOASIAINMINISTERI,
y.m. y.m. y.m.

Tukholmassa, kesäkuun 16 päivänä 1926.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

26/80 Sal.

26

TUKHOLMAN LÄHETYSTÖN RAPORTTI

6-26

2

L

N:o 8.

OSASTO	OSASTO	ASIA
5.	Cy	

Ruotsin ja Venäjän
väliset neuvotte-
lut.

Ministeri Söderhjelmin matkustettua Ranskaan viime sunnuntaina, sain toimekseni ulkoministeri Löfgrenin kautta Ruotsin uudelle hallitukselle esiintuoda Suomen hallituksen tervehdyksen Herra Ulkoministeri Setälän sähkösanoman mukaisesti, jossa myöskin lausuttiin toivomus, että hyvä yhteistyö voisi edelleen jatkua.

Eilen, ulkoministeri Löfgrenin vastaanottopäivänä, kävin hänen luonaan tämän johdosta. Herra Löfgren otti nähtävästi ilolla vastaan Suomen hallituksen tervehdyksen, jonka hän lupasi tuoda esiin uudelle hallitukselle, samalla pyytäen lähettää sydämmellisen vastatervehdyksen, josta eilen sähköitin. Hän vakuutti, että Ruotsin nykyinen hallitus tekisi voitavansa jatkaakseen Suomen ja Ruotsin välistä hyvää yhteistyötä, jolle täällä annetaan niin suuri arvo, ja selitti että muutenkin tullaan ulkopolitiikassa noudattamaan samoja suuntaviivoja. Hymyillen hän lisäsi: "niin kauan kuin tämä hallitus kestää, istukoon sitten pitemmän tai lyhyemmän ajan".

Herra Löfgren, joka tunnetaan harvinaisen älykkääksi, on tavallisesta ruotsalaisesta liikasovinnaisuudesta vapaa, mikä tekee virkistävän vaikutuksen. Keskustelun kuluessa hän osoitti vilkasta kiinnostusta oloihimme, joita hän ilmeisesti ei näyttänyt lähemmin tuntevan, mutta joihin hän kernaasti haluaa perehtyä.

Herra Löfgren kosketteli tämän jälkeen Suomen ja Baltian maiden Venäjän kanssa hyökkäämättömyyssopimuksesta käytyjä neuvotteluja ja mainitsi tässä yhteydessä, että eräät Baltian maiden edustajat olivat hänelle ilmoittaneet sen käsityksen olevan Suomessa vallalla, että Venäjä neuvotellessaan toiselta puolen Baltian maiden ja toiselta puolen Ruotsin kanssa pyrkii eristämään Suomen. Tämän johdosta Herra Löfgren antoi Ruotsin ja Neuvostoliiton välisistä neuvotteluista

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUKHOLMASSA

muutamia lisätietoja.

Hän sanoi Ruotsin alussa viime syksynä ehdottaneen Venäjälle välitystuomiosopimusta, johon Venäjä ei kuitenkaan suostunut, lähinnä sen johdosta, ettei tultu yksimielisyyteen välitystuomioistuimen kokoonpanon suhteen. Ruotsi nimittäin vaati, että siinä olisi viisi jäsentä, siis paitsi kahta Ruotsin ja kahta Venäjän valitsemaa välimestä myöskin viides puolueeton ratkaisija. Sitä paitsi Ruotsi lausui toivomuksen, että välitystuomiolautakunta olisi pätevä ratkaisemaan sellaisiakin riitaisuuksia, jotka olivat syntyneet jo ennen sopimuksen allekirjoittamista. Herra Löfgrenin ilmoituksen mukaan tämä olikin Ruotsin vaatimuksien ydin, sillä tällä tavoin olisi voinut alistaa kaikki Ruotsin saatavia koskevat jutut välitystuomioistuimen ratkaistaviksi, joten Venäjä välillisesti olisi saatu tunnustamaan vanhat velkansa.

Nämät ruotsalaisten ehdotukset kuitenkin raukesivat tyhjiin, kun välitystuomio tässä muodossa ei ollenkaan miellyttänyt venäläisiä, ja neuvottelut ovat sen jälkeen pääasiallisesti kohdistuneet vaan sovintomenettelyä koskevaan sopimukseen. Herra Löfgren huomautti, että sovintomenettelyyn nähdä ei ole niin tärkeä, onko sovinnonhierojain luku viisi tai neljä; sitä vastoin kuuluu välitystuomiosäännösten perusedellytyksiin, että välimiesten luku on epätasainen, jotta riitapuolia sitova päätös voitaisiin saada aikaan.

Herra Löfgren lisäsi vielä, etteivät nämä neuvottelut tällä haavaa ole aktualisia.

V.t. As i a i n h o i t a j a :

Einar Borenius

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C2.

ASIA:

v. a. Asiamies Procuinksen rap. 9.

Tulholua.

18/6 1926.

SUOMEN LÄHETTYSTÖ
TUHKOLMASSA

EINLANDS BESKICKNING
*
STOCKHOLM

Tukholmassa, kesäkuun 19 päivänä 1926.

N:o 1099.

ULKOASIAINMINISTERIO		
27/80 Sal. 26		
21/6-26	?	L.L.
5	C2	

Herra Ulkoasiainministeri,

Tämän ohella on minulla kunnia lähettää raportti N:o 9, joka käsittelee kauppasopimusneuvotteluja.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

Einar Borenius

V.t. Asainhoitaja.

Herra Professori E. N. Setälä,
Ulkoasiainministeri,
y.m. y.m. y.m.

Tukholmassa, kesäkuun 18 päivänä 1926.

TUKHOLMAN LÄHETYSTÖN

RAPORTTI

27/80 l. 26

N:o 9.

21/6-26	?	
S. @		

Kauppasopimus-
neuvottelut.

Kuten Lähetystö sähkösanomassaan N:o 129 kunnioittaen ilmoitti, huomautti ulkoministeri Löfgren suullisesti, että S.T.T:n tiistaiamuna täällä julaistu sähkösanoma, joka koski Suomen ja Ruotsin välisiä kauppasopimusneuvotteluja ja lähinnä johtui Nya Dagligt Allehandan hyökkäyksestä, oli muodoltaan vähän liian jyrkkä. Itse asiassa olen muutenkin todennut, että tämä sähkösanoma ja yleensä koko juttu on Tukholmassa herättänyt suurta huomiota. Tätä lisäsi se seikka, että Allehandan kyseessä oleva numero, joka ilmestyi sunnuntai-iltana, oli jäänyt asiantuntijoiltakin huomaamatta, minkä johdosta täällä ei käsitetty, mistä aiheutui koko Suomesta tuleva sähkösanoma ja mitä se merkitsi.

Vastasin herra Löfgrenille, että sähkösanoman muoto mahdollisesti johtui siitä, että osa Helsingissä julkaistusta tiedoksiannosta sähkötettäessä oli jätetty pois. Seuraavana aamuna saatiinkin vahvistus tähän, sillä tänne sillä välin saapuneista Helsingin lehdistä ilmeni, että sähkösanomasta oli jäänyt pois tiedonannon viimeinen lause, jossa m.m. ilmoitettiin, että neuvottelujen aloittaminen sillä kertaa jäi sikseen ja että asia on useiden muiden kauppasopimusneuvottelujen vireillä ollessa toistaiseksi saanut levätä. Ulkodepartementissäkin todettiin heti mielihyvällä, että tiedoituksen muoto todellisuudessa oli ollut vähemmän jyrkkä kuin miltä se ensin näytti.

Ulkodepartementin poliittisten ja kaupallisten asiain osaston päällikkö, lähetystöneuvos I. Westman, joka jo vanhastaan on tunnettu lujaksi Suomiystäväksi - Ahvenanmaan kysymyksenkin aikana hän kuului niihin aniharvoihin ruotsalai-

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUKHOLMASSA

siin diplomaatteihin, jotka olivat valmiit uhraamaan virka-uransa avoimesti paheksumalla Ruotsin virallista politiikkaa - on, ulkoministeri Löfgrenin ohjeitten mukaisesti, suurella tarmolla vaikuttanut siihen suuntaan, etteivät Ruotsin lehdet rupeaisi polemisoimaan asiasta, varsinkin sen jälkeen kuin ulkodepartementti, sanomalehtimiesten ahdistamana, katsoi olevansa pakoitettu julkaisemaan vastineen S.T.T:n sähkösanoman johdosta tiistai-iltona, siis ennenkuin viimeainitun täydellinen sanamuoto oli täällä tunnettu. Ulkodepartementin kaupallisen erikoisosaston päällikkö Günther kertoi minulle tänään, että hän maanantai-iltona, nähtyänsä ulkodepartementille lähetetyn jäljennöksen S.T.T:n sähkösanomasta, heti oli soittanut sanomalehtien sähkösanomatoimistoon estääkseen sähkösanoman julkaisemista Ruotsissa, koska hän pelkäsi siitä sukeutuvan lehdistössä turhia väittelyjä. Jos tämä olisi onnistunut, ei ulkodepartementin myöskään olisi tarvinnut julaista vastaustansa. Mutta valitettavasti herra Güntherin soittaessa sähkösanomatoimisto oli jo ehtinyt levittää uutisen maaseudulle, niin ettei enää ollut mahdollista estää sen pääsemistä julkisuuteen.

Lehdet ovat lojalisesti noudattaneet ulkodepartementin kehoitusta olla asiaan puuttumatta. Dagens Nyheterin uusi Suomispecialisti tohtori Kihlberg, jonka kanssa minulla eilen oli pitkähkö keskustelu, sanoi, että Suomen ja Ruotsin viralliset tiedoksiannot olivat sanomalehtimiespiireissä herättäneet mitä vilkkainta mielenkiintoa; hän oli itse heti alkanut keräillä aineistoa pääkirjoitusta varten, mutta kääntyessään tässä tarkoituksessa ulkodepartementin sanomalehtiosaston puoleen, oli hän saanut vakavan kehoituksen olla asiasta kirjoittamatta.

Ulkodepartementissa niinkään sanottiin minulle, että Ruotsi jo ennen tätä välikohtausta on halunnut antaa Suomen olla rauhassa kunnes vireillä olevat kauppasopimusneuvottelut me Saksan kanssa ovat johtaneet tuloksiin. Tässä yhteydessä voin mainita tänään kuulleen herra Güntheriltä, joka oli

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUKHOLMASSA

mukana Berliinissä Ruotsin ja Saksan välistä kauppasopimusta laatimassa Ruotsin valtuuskunnan jäsenenä, että viimeisten tietojen mukaan tämä sopimus, joka tulee esille Saksan valtiopäivillä maanantaina t.k. 21 p:nä, ei siellä tule hyväksytyksi. Tukholmassa viimeiseen asti ei tahdota uskoa tätä mahdolliseksi; mutta, jos hälyyttävät huhut toteutuvat, syntyy kyllä sängen arveluttava tilanne. Mitä tulee neuvotteluihimme Saksan kanssa, olisi herra Güntherin mielestä Suomelle eduksi, jos Ruotsin ja Saksan välinen kauppasopimus nyt rafioidaan Berliinissä.

Ruotsalaisilla on yleensä hyvin hämärät käsitteet Suomen kannasta suosituimmusperiaatteeseen nähden. He arvelevat, että tällä on jonkinlainen kärki Ruotsia vastaan, mikä taas on omiansa kiihoittamaan ruotsalaisia meitä vastaan. Tämä ilmeni esimerkiksi entisen kauppaministerin Svenssonin Allehandassa selostetusta lausunnosta, ja se tulee esiin myöskin ulkodepartementin tiedoksiannosta, jossa mainitaan, että Suomi on useiden muiden maiden kanssa solminut kauppasopimuksia, joissa näille maille on myönnetty rajoittamaton suosituimmusoikeus, Suomen saamatta tästä korvaukseksi yhtä vähän tullialennuksia kuin muitakaan erikoisia etuja. Selittäessäni ulkoministeri Löfgrenille kantaamme tulin maininneeksi herra Kihlmanin esitelmän, jonka lähetystö muutama viikko sitten sai vastaanottaa Ulkoministeriöltä ja jossa m.m. tehdään selkoa siitä jottenkin mutkikkaasta kehityksestä, jonka loogillisena seurauksena on nykyinen kantamme suosituimmuskysymyksessä. Herra Löfgrenin pyynnöstä lähetin tämän kirjaseen ulkodepartementtiin. Ulkodepartementin herrat tutustuivat heti sen sisältöön ja ovat sen kautta nyttemmin tulleet ymmärtäväisemmiksi tässä kohden eivätkä enää puhu asiasta niin katkerasti.

Herra Günther ilmoitti luottamuksellisesti, että hänestä uuden hallituksen vallassa ollessa on hyviä edellytyksiä Suomen ja Ruotsin välisen kauppasopimuksen aikaansaamiseen. Ruotsin virallisissa piireissä vallitsee yhä edelleenkin

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUKHOLMASSA

Suomelle sangen suopea mieliala, ja Löfgren tuntee yhtä paljon kiitollisuutta Suomea kohtaan kuin Undénkin siitä tuesta, jota heille annettiin Suomen taholta Genève'n kriisin aikana, sekä siitä ystävällisestä arvostelusta, joka Helsingissä tuli Ruotsin esiintymisen osaksi, vastakohtana tšekäläiselle myrkylliselle kritiikille. Selviytyttyään Saksan kanssa tehdystä sopimuksesta tulee Ruotsi ensi syksynä taas panemaan vireille neuvotteluja Suomen kanssa, jolloin kuitenkin herra Güntherin ilmoituksen mukaan teollisuus- ja kauppapiirien painostuksesta Ruotsin täytyy antaa ehdotuksilleen pontta ja tosissaan koettaa päästä molempia maita tyydyttäviin tuloksiin.

V.t. As i a i n h o i t a j a :

Einar Borenius

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C2.

ASIA: _____

v.a. Asiamiehittäjä: Poreninuksen rap. 10.

Tukholma.

23/6 1926.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUHKOLMASSA

FINLANDS BESKICKNING
I
STOCKHOLM

Tukholmassa, kesäkuun 23 p:nä 1926.

N:o 1130.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
28/80 Sal. D. 26.		
25/6-26.	fa	LIL
	USASTE	ASIA
5.	C2	

Herra Ulkoasiainministeri,

Tämän ohella on minulla kunnia lähettää raportti
N:o 10, joka käsittelee muutamia Ruotsin sanomalehdistön suh-
tautumista Suomeen valaisevia piirteitä.

Vastaanottaa, Herra Ulkoasiainministeri, erinomaisen
kunnioitukseni vakuutus.

Einar Borenius
V.t. Asainhoitaja.

HERRA PROFESSORI E. N. SETÄLÄ,
ULKOASIAINMINISTERI,
y.m. y.m. y.m.

Helsinki.

Tukholmassa, kesäkuun 23 päivänä 1926.

MINISTERIO
No 28/80 Sal. D. 1926.

TUKHOLMAN LÄHETYSTÖN RAPORTTI 28-26	6-26	Liit.
		ASIA
5.	02	

TUKHOLMAN LÄHETYSTÖN RAPORTTI 28-26

N:o 10.

Ruotsin sanoma-
lehdistö ja
Suomi.

Pari päivää sitten kävin ulkodepartementin sanomalehtiosaston v.t. päällikön Johanssonin luona. Vakainainen päällikkö herra Henriksson on tällä hetkellä Amerikassa kruununprinssin mukana. Herra Johansson on sosialidemokraattinen sanomalehtimies, joka Brantingin aikana otettiin ulkodepartementtiin; hän on osoittautunut kyvykkääksi ja nauttii yleistä arvonnantoa.

Käyntini lähin syy oli eräs kirjoitus "Finsk" och "finländsk", joka julkaistiin Pressens Tidningissä t.k. 15 p:nä. Muutamat täällä ilmestyvät jokapäiväiset lehdet, kuten Svenska Dagbladet, ovat kertoneet sen, ja Hufvudstadsbladet 21/6 tekee siitä suuren numeron.

Kirjoituksen sävy oli osaksi hyvin kiivas: sen loppu esimerkiksi kuului näin:

"Dessutom ha ju "Finsk" och "finne" i alla etnologiska sammanhang en betydelse, som utesluter, att dessa ord ens skulle kunna användas om svenskt folkelement i Finland, men då det bl.a. synes vara just detta som makthavarna i landet önska ge intryck av, ökas härigenom den oreda, som undvikandet av orden "finländsk" och "finländare" medför. Alltså böra sistnämnda ord begagnas, vad än det finländska - här skulle man tydligen även kunna säga finska! - undervisningsministeriet anser i frågan."

Herra Johansson sanoi, että "Pressens Tidning", jota jaetaan yksinomaan sanomalehtitoimituksille, on erittäin huolellisesti toimitettu. Selitettyäni hänelle, miten sopimattomia letkauksia kyseellinen kirjoitus sisälsi, hän ilmoitti olevansa varma, että se oli erehdyksestä ja huomaamatta, eli kuten hän virkkoi, yllätyksellä, tullut lehteen, josta hän lausui paheksumisensa, samalla luvaten vakavasti puhua siitä lehden toimittajille.

Totesin, että huomautukseni ja tässä yhteydessä antamani tiedot tekivät syvemmän vaikutuksen herra Johanssoniin, kuin olin odottanut.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUKHOLMASSA

Vähän ennen olin näistä asioista keskustellut erään nuoren liberalisen sanomalehtimiehen toht. Kihlbergin kanssa, joka Dagens Nyheterissä jo on saavuttanut huomattavan aseman ja jolla kaikesta päättäen tulee olemaan suuri tulevaisuus alallaan. Dagens Nyheter on m.m. yllä kosketellussa asiassa esiintynyt sävyisämmin ja tasapuolisemmin kuin muut Tukholman lehdet; ainoastaan Dagens Nyheter oli huomannut ja julaissut ne epäilykset, jotka ruotsalaisen kansanpuolueen finländare-ky-symystä koskeva päätös oli aiheuttanut esimerkiksi Nya Tidningenissä ja Hufvud^{s'}tadsbladetissa (kts D.N.26/5). Herra Kihlberg huomautti minulle, että Dagens Nyheterillä oli suuria mahdollisuuksia vaikuttaa Ruotsin sosialidemokraatteihin suomiystävälliseen suuntaan. Tämän muuten totesin jo keskustellessani herra Johanssonin kanssa, sillä mainittuani hänelle Dagens Nyheterin kannasta esillä olevassa kysymyksessä, hän nähtävästi antoi sille suuren arvon.

Herra Kihlberg sanoi, että yleensä ruotsalaiset oikeistolehdet ovat hra Collianderin et consortes kiihoitustyölle alttiimmat kuin vasemmistolehdet, mitkä jo ennaltaan suhtautuvat epäilevästi mainittujen piirien valistustyöhön. Hän oli itse saanut ikävän vaikutelman Hufvudstadsbladetin sanomalehtikatsauksista ("Dagens Diskussion"), mitkä Suomessakin ovat herättäneet pahaa verta. Ne ovat hänen mielestään ilmeisesti tarkoitettut Ruotsin kulutusta varten, tšekäläisen mielipiteen muovailemiseksi. Niitä siis voi pitää jonkinlaisena kostona siitä ankarasta arvostelusta, jonka alaisiksi tulivat aikoinaan kuuluisat yksipuoliset korrespondenssit, ja jonka johdosta nämä nyttemmin ovat miltei kokonaan lakanneet. Herra Kihlberg olikin muuten huomattavassa määrässä oloistamme perillä, mikä ei ole yleistä tšekäläisten sanomalehtimiespiirien keskuudessa, joille pintapuolisuus ja siitä johtuva herkkäuskoisuus ovat miltei tunnusmerkilliset. Herra Kihlberg pyysi lähetystön kautta saada kyseessä olevia asioita valaisevaa kirjallisuutta ja sanoi myöskin olevansa kiitollinen, jos hän kauttamme

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUKHOLMASSA

voisi nopeasti saada käännöksiä tärkeistä suomenkielisistä sanomalehtikirjoituksista. Tätä nykyä tukholmalaisten lehtien on turvaututtava ulkodepartementtiin, jonka välityksellä he saavat käännöksiä vasta neljän viiden päivän kuluttua ja silloinkin useimmin vaan mikä jo on ollut käännettynä "Hufvudstadsbladetissa".

Dagens Nyheterin kasvava Suomi-harrastus, missä suhteessa herra Kihlberg lausui minua suorastaan yllättäviä, lähempään poliittiseenkin yhteistyöhön tähtääviä sanoja, ja lämpimämpi suhtautuminen meihin on ilahuttava, hyvää ennustava oire, sillä, kuten tunnettua, on välinpitämättömyys ja kylmäkiskoisuus näissä asioissa tullut esiin juuri eräissä Ruotsin liberaalisissa ja sosialidemokraattisissa piireissä.

V.t. As i a i n h o i t a j a :

Einar Borenius

ULKOASIAINMINISTERIÖ

✓

RYHMÄ: 5.

OSASTO: Q. 2.

ASJA: _____

Ministeri Pöderhjelm'in raportti n:o 11.

Tukholma.

3/7-26.

SUOMEN LÄHETYS
TUHKOLMASSA

EINLANDS BESKICKNING
I
STOCKHOLM

Tukholmassa, kesäkuun 30 p:nä 1926.

N:o 1151.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 30/81 Sal. D. 1026		
3/7-26.	No	Litt.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5.	@-2.	

Herra Ministeri,

Tämän ohella on minulla kunnia lähettää raporttini N:o 11 keskustelustani Ruotsin ulkoministerin kanssa Saksan-Sovjetin ja Ruotsin-Sovjetin välisistä sopimuksista.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

Sten Forssberg

HERRA PROFESSORI E. N. SETÄLÄ,
ULKOASIAINMINISTERI,
y.m. y.m. y.m.

Helsinki.

Tukholmassa, kesäkuun 30 päivänä 1926.

ULKODASIAINMINISTERIÖ		
N:o 30/81 Jal. D. 1926		
3/7-26.	fo	Liit.
TUKHOLMAN LÄHETTILÄÄN RAPORTTI		OSASTO ASIA
5. @ 2.		

TUKHOLMAN LÄHETTILÄÄN RAPORTTI

N:o 11.

Keskustelu ulko-
ministerin kans-
sa: Saksa-Sovjet;
Ruotsi-Sovjet.

Käydessäni tänään ulkoministeriä tapaamassa, otti hän puheeksi kaksi asiaa, joista hän halusi antaa Suomen hallitukselle tiedon. Seuraavassa toistan ja totean, mitä tästä heti salasähköitin.

Toinen koski sitä huomautusta, minkä Ruotsi oli katsonut tarpeelliseksi tehdä saksalais-venäläisen sopimuksen johdosta, nim. että se eräessä kohdassa näkyvä olevan ristiriidassa niitten velvoitusten kanssa, jotka Saksa muiden valtioiden kanssa sitoutui täyttämään Ahvenanmaan turvasopimuksessa. Tämä huomautus oli aiheuttanut Saksan noten 26 p. toukokuuta, missä Saksan ulkodepartementti ilmoitti hallituksen olevan täysin tietoisena ennen tekemistään sitoumuksista eikä aikonut niistä luopua. Siis samantapainen vakuutus, kuin meille annettu. Ruotsin vastaus tähän, jonka hra Löfgren minulle näytti, samoinkuin saksalaisen noten, totesi, kärjistämällä varmentaan noten lausetapaa, Saksan siis selettäneen, ettei sen sopimus Venäjän kanssa missään suhteessa muuttaisi sen kantaa niihin kysymyksiin nähden, joista on puhe entisessä sopimuksessa ja ettei se aijo laiminlyödä siinä määriteltäviä velvollisuuksiaan. Ruotsin taholta oli annettu Saksan ulkodepartementin ymmärtää, että jollei mitään vastausta tähän vastaukseen saapuisi, niin tulisi Ruotsi katsomaan notessaan ilmaistua käsitystään yhtäpitäväksi Saksan oman käsityksen kanssa. Tähän mennessä, siis kuukauden kuluttua, ei ole mitään sellaista oikeavaa vastausta saapunut. Ulkoministeri huomautti, että muissakin maissa tämä asia oli herättänyt huomiota ja saanut aikaan kyselyjä; hänen mielestään eräs Briandin lausunto edustajakamarissa viittasi siihen, että Ranskakin halusi

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUKHOLMASSA

selvyyttä Saksan menettelyn suhteen.

Koska jossakin tšekäläisessä aamulehdessä oli ollut sähkösanoma Helsingistä Sovjetin meilleepäin tehdystä sondeerauksesta sen ja meidän välillä toimitettavan sopimuksen suhteen, tein ulkoministerille selkoa siitä, mitä asiasta tiesin (shifferi C-47,26/6), mistä hra Löfgren oli sängen kiitollinen. Hän kertoi sen yhteydessä juuri tänään saaneensa Ruotsin ministeriltä Moskovassa tiedon Sovjetin suhtautumisesta Ruotsin sopimusehdotukseen. Siinä oli ollut kaksi kohta^uta, josta Ruotsi ei aikonut luopua. Vaikkakin luonnollisesti sopimuslautakunnan jäsenten luku ja edellytykset ovat vähemmän tärkeitä seikkoja, kuin jos olisi kyseessä välityslautakunta, niin Ruotsi kuitenkin vaati, että puheenjohtajalla olisi äänivalta; toinen ja paljon tärkeämpi kohta oli vaatimus sopimuksen retroaktiivisesta vaikutuksesta, koska Ruotsilla ei tähän asti ollut tilaisuutta vanhojen suhteiden selvittämiseksi, sellaista kuin meille esim. oli tarjonnut Tarton rauha. Nyt vihdoin ja jotenkin odottamatta saapuneessa vastauksessaan on Sovjet selittänyt, ettei se hyväksy tätä viimeistä vaatimusta. Tämän johdosta sanoi ulkoministeri päättäneensä jättää asian kokonaan lepäämään, lakkauttaen kaikki sekä suulliset että kirjalliset neuvottelut ja pannen paperit kokonaan "ad acta". Tämä menettely - jäädä aivan välinpitämättömästi odottamaan, mitä toinen puoli aikoi tehdä - oli hänestä ainoa oikea. Sitäpaitsi hän ei myöskään Suomen vuoksi - nim. jottei Ruotsin menettelytapa millään lailla vaikeuttaisi Suomen asemaa tehtävään sopimukseen nähden - tahtonut mennä hätäilemään, kaikkein vähimmin tietysti tinkimään seikoista, joihin Sovjet ei ole suvainnut suostua.

Tuskin kotiin palattuani soitti minulle kabinetti-sihtööri saattaaksensa perille ulkoministerin huomautuksen etä, koska oli ollut kysymys hyvin herkistä asioista ja koska hän peittelemättä oli minulle ilmaissut mielipiteensä ja aikeensa, hän pyysi minua, tehdessäni hallitukselle selkoa kes-

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUKHOLMASSA

kustelustani, huomauttamaan hänen paljastuksensa olleen erittäin
luottamuksellista laatua.

Ministeri: *Wenckstjern*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 2.

ASIA:

Ministeri Löderhjelmän raportti N° 12.

Puhholma.

15/7-26.

SUOMEN LÄHEITYS
TUKHOLMASSA

FINLANDS BESKICKNING
X
STOCKHOLM

Tukholmassa, heinäkuun 15 päivänä 1926.

N:o 1205.

ULKOASIAINMINISTERIO		
No 32/81 Sal. D. 1926.		
4/7-26.	5	Liit.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C 2	

Herra Ministeri,

Tämän ohella on minulla kunnia lähettää raporttini
N:o 12, joka koskettelee käyntiäni pääministerin luona.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen kunnioi-
tukseni vakuutus.

Henrik Loden

HERRA PROFESSORI E. N. SETÄLÄ,
ULKOASIAINMINISTERI,
y.m. y.m. y.m.

TUKHOLMAN LÄHETTILÄÄN RAPORTTI

N:o 12.

Käynti pääministerin luona.

Pariisin matkani aikana oli pääministeri Ekman ilmoittanut tšekäläisen diplomaattikunnan jäsenille olevansa heidän tavattavanaan sopimuksen mukaan hänen sihteerinsä kanssa. Vasta tänään olin tilaisuudessa noudattamaan tätä viitasta. Tällaisissa kohteliaisuus- ja esittämisvisiiteissä ei ole tapana kosketella poliittisia kysymyksiä muuta kuin aivan ohimennen (ne jäävät ulkoministerin kanssa pohdittaviksi), etenkin kun henkilökohtaisesti ollaan oltu toisistaan siksi kaukana kuin hra Ekman ja minä. Mutta osittain hänen luontevan, avomielisen tapansa johdosta, osittain siitä syystä, että luulin hänen paremmin kuin hra Löfgrenin, joka on joksenkin jörö ja vaikeasti vastaanottava henki, muutamia asioita oivaltavan, sukeutui välillämme kokonainen pitkä keskustelu.

Hra Ekman kertoi ensiksi useampia kertoja käyneensä Suomessa sekä nyt sodanjälkeisillä käynneillään, jolloin hän kerran oli matkustanut halki koko maan, saaneensa meidän kehityksestämme, eritotenkin maanviljelyksen alalla, mitä edullisimman vaikutuksen. Oikein täytyy ihmetellä, hän lausui, kuinka siellä on tehty työtä, huolimatta kaikista syvistä vammoista, mitkä sota oli maahan ja sen asukkaihin lyönyt, ja miten nopeasti siellä edistytään. Mahtaa olla sitkeä ja voimakas kansa! Suureksi ilokseen hän oli nähnyt, miten vilkkaaksi henkilökohtainen kosketus maitten välillä oli käynyt, sillä hän, jolla aina on ollut suuri persoonallinen mielenkiinto Suomen oloihin, ei voi ymmärtää, ettei Suomi olisi se maa, mikä kaikissa suhteissa on lähinnä Ruotsia. Sentähden hän itsekin tahtoisi uudessa asemassaan tehdä parastaan yhä

kehittääkseen näitä hyviä suhteita.

Siirryimme puhumaan kauppasopimuksesta. Pääministeri sanoi äsken läpikäyneensä kaikki muitten maitten kanssa tehdyt sopimukset sekä mielipahalla huomanneensa, ettei niiden valtioiden joukossa, joille on myönnetty suosituimman maan asema, löydy Suomea. Tämä oli hänen mielestään aivan luonnontonta. Hänellä ei näkynyt olevan tarkempaa käsitystä käydyistä neuvotteluista; kun niistä puhuin, huomauttaen, ettemme voi suoda Ruotsille erikoisia etuja saamatta niistä mitään korvausta, sanoi hän vallan hyvin ymmärtävänsä tämän meidän kantamme sekä hartaasti toivovansa, että neuvottelujen pian taas jatkettaisiin ja että ne johtaisivat hyvin tuloksiin. Ruotsille tämä oli tavallaan ambitionin asia.

Uudelleen puhuessaan meidän oloistamme, luuli hra Ekman huomanneensa, että isänmaallinen into oli aivan yhtä suuri ruotsinkielisellä kuin suomenkielisellä puolella. Tämä antoi minulle tilaisuuden selittää, että tšekäläinen käsitys "ruotsalaisten" ja suomalaisten eri asemasta ja erilaisista harrastuksista Suomessa oli vaillinainen, vieläpä monessa suhteessa väärä, osaksi edellisten syystä, jotka itsepintaisesti sanovat itseään ruotsalaisiksi ainostaan sen vuoksi, että heillä sattuu olemaan ruotsi äidinkielenä, mutta jotka hyvin usein ovat sekä verensä että mielensä puolesta hyviä suomalaisia. Useat heistä ovat kuitenkin menneet ruotsalaisuutensa painostamisessa niin pitkälle, ettei ole kumma, jos suomalainen aines on suuttunut ja katselee heitä kieroin silmin. Pääministeri lausui tämän johdosta, että hänen huomiotaansa oli todellakin Suomessa usein kiinnittänyt se seikka, että henkilöt, joita hän heidän nimensä ja koko heidän olentonsa nojalla oli luullut ruotsalaisiksi, toden teossa olivat näyttäneet puhtaiksi suomalaisiksi, ja välistä myöskin päinvastoin. Nähtävästi ei siellä voi mitään tarkkaa rotueroa määritellä, nim. sivistyneiden joukossa, koska sekoitus

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUKHOLMASSA

on ollut kovin suuri. Hän ymmärsi mainiosti suomalaista liikettä, erittäinkin että se nyt on puhjennut ilmi suuremmalla vauhdilla kuin ennen, nyt kun uusi kansanomainen valtio on luotava. Kumminkaan hän ei ottanut ymmärtääkseen niitä ruotsinkielelle ja ruotsalaiselle ainekselle vihamielisiä lausuntoja, joita äsken niin usein on nähty suomalaisissa lehdissä. Pitäisihän kuitenkin olla suomalaisillekin hyötyä ruotsinkielen osaamisesta, se kun sentään on suuren osan äidinkielenä ja avaa pääsyn koko Skandinaviaan. Jos sen tunteminen Suomessa supistuu mitättömiin taikka lakkaa, niin joutuu Suomi aivan automaattisesti ihan toisiin suhteisiin Skandinaviaan ja etenkin Ruotsiin, kuin ennen. Se ei ole autettavissa. Selitin hänelle, että tämä kyllä oivalletaan meillä ja ettei koko suomalaisen Suomen kantaa saa arvostella muutamien lehtien lausuntojen eikä edes jonkun puolueen ohjelman nojalla, ja esitin, hänen ymmärtäväsistä sanoistaan lähtien, erinäisiä näkökohtia suomalaisuuden positiivisen työn suhteen, mitkä näkyivät häntä huvittavan.

Tästä sain helposti puheen johdetuksi Norrbottenin oloihin. Lausuin, etten tietenkään millään tavalla tahtonut sekaantua Ruotsin sisäpolitiikkaan, mutta yhtä hyvin kuin tšekäläiset lehdet tarkoin seuraavat Suomen kielioloja sen vuoksi, että Ruotsin asukkailla siellä on rotu- ja kieliheimolaisia, yhtä luonnollista on, ettei Suomessa voida olla kylmäkiskoisia Ruotsin suomalaisten suhteen, jotka ovat meitä vielä lähemmät kuin Suomen ruotsalaiset Ruotsia. Niin, tämän pääministeri myönsi kyllin oikeutetuksi. Ruotsissa, jatkoin, saamme aina vastauksen, että Norrbottenin suomalaiset ovat kohtaloonsa sängen tyytyväiset, he tahtovat oppia ruotsia ja tulla hyviksi Ruotsin kansalaisiksi, sentähden on kaikki, mitä heidän hyväkseen Suomessa tehdään ja sanotaan, joutavaa lavertelemista ja pelkkää agitationia. Meillä kumminkin on hiukan toisenlainen käsitys tästä asiasta: meillä luullaan vallan hyvin

tiedettävän - vaikken lähteitä nimenomaan voi mainita, myös Ruotsin lehdissä on kuitenkin siihen suuntaan kirjoitettu - että nämät vakuutukset ovat tavallaan "virallisia", ja että tyytymättömyys erityisesti kohdistuu siihen, ettei mitään opetusta kouluissa anneta äidinkielellä, mikä opetus tietysti olisi annettava suomeksi, samaten kuin voisi vaatia, että uskonnonopetus myöskin toimitettaisiin äidinkielellä, niinkuin monasti tapahtuu ja on tapahtunut vähemmistöjen oikeuksia järjestettäessä. Sen lisäksi voinee suomalainen väestö vaatia, että se saa oikeusjuttunsa käsitellyiksi suomeksi. - Jos Ruotsi näissä kohdissa voisi noudattaa todellista vapaamielisyttä, niin olen varma, että sitä tultaisiin kaikissa Suomen piireissä tervehtimään mitä suurimmalla mielihyvällä, ja että sen kautta raskas kompastuskivi meidän suhteissamme tulisi poistetuksi.

Herra Ekman kuunteli minua tarkkaavasti ja vastasi suunnilleen seuraavaa. Hän oli piispa Bergqvistin kanssa puhunut näistä oloista, ja oli tämä vakuuttanut koettavansa saada yhä enemmän suomea osaavia opettajia suomalaisten kouluihin. Selvähän on, että lasten täytyy hyvästi oppia ruotsia, mutta silti ei suinkaan tahdota väkivallalla tukehduttaa heidän äidinkieltänsä, heistä pitää tulla kaksikielisiä. Ikävä kyllä lienee tapahtunut, että erääseen suomalaiseen seurakuntaan on asetettu ruotsinkielinen pappi, se oli kahden sinne muuttaneen ruotsalaisen syy, mutta sellaista ei enää saa tapahtua. Suomenkielisistä saarnoista on muuten kyllä pidetty huolta. Rohkenin väittää, että piispa Bergqvistin toimenpide minusta näyttää aivan liian vaatimattomalta, ei ole kysymys siitä, osaavatko opettajat suomea, vaan siitä, mitä lapsille opetetaan. Eikä suinkaan riitä, että lapset kotonaan saavat vapaasti puhua suomea, heidän on sitä viljeltävä metoodisesti ja opittava kirjakieltä, jotta voivat tulla osallisiksi toisella puolen rajaa sillä heidän äidinkielellään

kukoistavasta kirjallisuudesta j.n.e. Mitä taas tulee saarnoihin, niin on se verrattain toisarvoinen asia, varsinkin siihen nähden, että suurin osa näitä suomalaisia tietääkseni ei kuulu valtion kirkkoon; paljon tärkeämpi on tuomarien kielentaito. Sanoinkin myöskin, että meidän puoleltamme tuskin on puhuttu väkivallasta, ainoastaan järjestelmällisestä laininlyönnistä.

Kuta enemmän tästä puhuimme, sitä paremmin näytti pääministeri oivaltavan meidän näkökohtamme, ja lopulta hän lupasi tarkoin tutkia näitä asioita sekä puolestaan koettaa vaikuttaa tyydyttävään ratkaisuun.

Olin tästä tuloksesta sangen hyvilläni, koska kaikki muut Ruotsin valtiomiehet, joitten kanssa olen asiasta puhunut, miltei heti ovat sen torjunneet, viittaamalla juuri asukkaitten omaan mielipiteeseen sekä siihen, mitä valtio heidän hyväkseen on tehnyt. Yksin Marks von Würtembergkin kehui suuresti valtion auliutta, huomauttaen että ruotsalainen on luonteeltaan liberaali, eikä tahdo estää ketään pääsemästä oikeuksiinsa (tämä on lievimmin sanoen "en sanning med modifikation"). Ainoa, joka jommoisellakin myötätuntoisuudella suhtautui asiaan, oli sosialistinen opetusministeri Olsson, mutta hän erosi vähän aikaa sen jälkeen, kuin hänen kanssaan asiasta puhuin.

Lähtiessäni pääministeri Ekman vielä pontevasti alleviivasi kaikin puolin tahtovansa edistää hyvien suhteiden kehittämistä maittemme välillä: sekä historialliset että aktuaaliset olosuhteet tekevät sellaisen politiikan Ruotsin puolelta luonnolliseksi ja itsestään lankeavaksi.

Ministeri:

M. J. Ödqvist

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C. 2.

ASIA:

v.a. Asiantuntija Forcinkan rap. no 13.

Tukholma

17/8 1926.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUHKOLMASSA

FINLANDS BESKICKNING
I
STOCKHOLM

N:o 1294.

Tukholmassa, elokuun 17 p:nä 1926.

ULKOASIAINMINISTERIO		
No 35/87 Sal. D. 1326		
49/8-26	2	Liit.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
S.	Ez	

Herra Ministeri,

Tämän ohella on minulla kunnia lähettää raportti N:o 13, joka käsittelee Suomen ilmailuvierailua Ruotsissa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

V.t. Asiasihotaja:

E. Borenius

HERRA PROFESSORI LAURI INGMAN,

V.t. ULKOASIAINMINISTERI

y.m. y.m. y.m.

Helsinki.

Tukholmassa, elokuun 17 päivänä 1926.

ULKOASIAINMINISTERIO		
No 35/82 Sal. D. 1026		
TUKHOLMAN LÄHETYSTÖN RAPORTTI		Liit.
29/8-26	2	
ASIA	OSAS O	ASIA
S.	Cz	

TUKHOLMAN LÄHETYSTÖN RAPORTTI

N:o 13.

Ilmailuvierailu.

Ruotsin poliittinen elämä on tavallisesti kesän loppupuolella lamassa niinkuin meidänkin. Tänä vuonna kuitenkin syyskuun 19 p:nä tapahtuvat ensimmäisen kamarin vaalit ovat nyt jo aikaansaaneet jonkunverran vilkkautta. Nykyinen hallitus, jonka muuten asiantuntijat ovat arvelleet kestävän melkoisen kauan, on vaalitaistelussa joutunut vähemmän edulliseen asemaan molempien edustavimpien voimiensa, ylhäisyyksien Ekmanin ja Löfgrenin sairauden takia. Ulkoministeri Löfgrenillä on vettä polvessa, mikä tosin ei estä häntä juoksevia virkatehtäviään hoitamasta eikä Tanskan parlamenttikokoukseen matkustamasta, mutta joka tapauksessa vaikeuttaa suuressa määrin hänen esiintymistään puhujana. Pääministeri Ekman, jota ennen on vaivannut veritulppa, on pari päivää ollut vuoteenomana ja on niin muodoin myöskin toistaiseksi estetty ottamasta osaa vaalitaisteluihin.

Jos näin ollen poliittinen toiminta ei Ruotsissa vielä ole päässyt vauhtiin, niin sitä vastoin kongressielämä on tänä kesänä kukoistanut Tukholmassa tavallista enemmän. Yksinomaan elokuun alkupuoliskolla on täällä melkein yht'aikaa pidetty viisi tai kuusi kansainvälistä kokousta, joissa Suomikin on ollut edustettuna: fysiologien, sairaanhoitajattarien, meriviitoituskomitean ja geodeettien kokoukset. Tämän kuun 12 p:nä avattiin Malmössä neljäs pohjoismainen sanomalehtimieskokous, ja edellisenä päivänä päättyi lentäjien neljä päivää kestänyt Ruotsin-vierailu.

Mitä viimeainittuun tulee, täytyy sanoa, että se onnistui kaikin puolin hyvin. Lehdistömme julkaisemien se-

lostusten täydennykseksi mainittakoon muutamia valaisevia piirteitä. Siinä erinomaisessa vastaanotossa, jonka sotilasilmailijamme täällä saivat, ilmeni myöskin ruotsalaisten meriupseerien kiitollisuus heille laivastovierailun aikana v. 1924 Helsingissä osoittamastamme vieraanvaraisuudesta. Amiraali Riben, Tukholman laivastoaseman päällikkö, puhui minulle ennen lentolaivueen tännetuloa lämpimästi näistä muistelmista ja valitti suuresti, että hänen itsensä oli matkustettava Genèveen ottamaan osaa komiteatöihin. Hänen sijaisensa, komentaja Gisiko, oli vanhin upseeri ruotsalaisista isännistä. Ruotsin uudesti järjestettyjen ilmailuvoimain (Flygvapnet'in) vakinainen päällikkö, kenraalimajuri Amundson, oli myöskin matkoilla, jonka vuoksi ilmailuviranomaisten ylimpänä edustajana esiintyi komentaja Lübeck.

Lentäjämme saapuivat tänne kuningattaren syntymäpäivänä, elokuun 7 p:nä, jonka johdosta hänelle lähetettiin yhteinen onnitelusähkösanoma. Seuraavana päivänä kuningatar lähetti sähköteitse lämpimät kiitoksensa. Kuningas, joka kuningattaren terveydentilan johdosta alituisesti oleskelee hänen luonaan Sollidenissä, saapui t.k. 10 p:nä yhdeksi päiväksi Tukholmaan, jolloin hän rajoitetusta ajastaan huolimatta otti vastaan everstiluutnantti Taucherin, majuri Vuoren ja kapteeni Rekolan. Kuningas puhui meille hyvin ystävällisesti m.m. viimevuotisesta Suomimatkastaan ja antoi audienssin jälkeen lähettää everstiluutnantti Taucherille vaasanritarikunnan toisen luokan komentajamerkin.

Ruotsin ilmailuvoimain Hasselbackenilla tarjoamalla päivällisillä piti majuri Vuori lämpimän puheen, muistuttaen, että Suomen talonpoikaarmeija 1918 sai Ruotsista ensimmäisen lentokoneensa.

Lentolaivueemme lähtö Tukholmasta muodostui sangen juhlalliseksi. Komentaja Gisiko oli asettanut laivas-

ton seittokunnan Skeppsholmenin niemelle, missä se eronhetkellä viritti Kaamme-laulun ja muita suomalaisia isänmaallisia sävelmiä. Skeppsholmen, laivaston Tukholmassa oleva päämaja, jonka jo 1600-luvulla perusti Klaus Laurinpoika Fleming, on miltei muuttumatta säilynyt vihreänä keitaana keskellä uudenaikuista suurkaupunkia. Ilmailijamme seitsemän lentokonetta oli vedetty vastapäätä sijaitsevan, muis-torikkaan Kaleeriveistämön telakoille. Täällä on toistaiseksi Ruotsin ilmailuvoimain lentoasema, joka muuten piakkoin tullaan muuttamaan Mälarjärven länsipäässä olevaan Västeråsin kaupunkiin, missä se sota-aikana on enemmän turvassa, samalla kuin sillä on hyvä yhteys Itämeren kanssa ja laajoja ulapoita ilmailijain käytettävänä. Nähdessä vesitasojemme liukuvan toinen toisensa jälkeen Skeppsholmenia ja Kaleeriveistämöä erottavalla kapealla salmella, tuli pakostakin ajatelleeksi miten Kustaa III:n saaristolaiivat purjehtivat itäänpäin näitä samoja rantoja pitkin Edelfeltin kuvassa.

V.t. Asiainhoitaja:

E. Borén

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C2.

ASIA: _____

Ministeri Söderhjelmian raportti no 14.
Tuloholma.

16/10 1926.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUKHOLMASSA

EINLANDS BESHICKNING
I
STOCKHOLM

Tukholmassa, lokakuun 16 p:nä 1926.

N:o 1557.

40/83 Sal. 26.		
18/10-26	h	LIL.
SIUNNA	OSASTO	ASIA
5	C2.	

Herra Ministeri,

Tämän ohella on minulla kunnia lähettää raport-
tini N:o 14, joka käsittelee täällä äsken toimitettuja
maakäräjävaaleja.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen kunn-
oitukseni vakuutus.

Sten Fredriksson

HERRA PROFESSORI E. N. SETÄLÄ,
ULKOASIAINMINISTERI,
y.m. y.m. y.m.

Tukholmassa, lokakuun 16 p:nä 1926.

40/83 Sal. D. 1026.

18/10-26	12	LIT.
5	OSAT C2	ASIA

TUKHOLMAN LÄHETTILÄÄN RAPORTTI

N:o 14.

Maakäräjä-
vaalit.

Ruotsissa on äsken toimitettu uudet maakäräjävaalit. Ne ovat herättäneet koko lailla kiihtyneitä mielialoja ja anatneet aihetta vilkkaaseen vaaliagitatioon. Syynä tähän on, että näitten maakäräjien kokoonpanosta riippuu valtiopäivien ensikamarin kokoonpano.

Maakäräjiä on joka läänissä; Kalmarin lääni on ainoa, jossa niitä on kaksi. Ne ovat tavallisesti yhteisiä kaupungeille ja maakunnille; mutta kaupungit, joissa on 1/150 osaan koko valtakuntaa nouseva väestö, eivät ota maakäräjiin osaa (tällaisia kaupunkeja on kuusi). Maakäräjiin valitaan edustajia siten, että erikseen maakunnissa ja kaupungeissa muodostetuissa vaalipiireissä valitaan yksi edustaja jokaiselta alkanutta 5000-asukaslukua kohti. Vaalit toimitetaan joka neljäs vuosi; niihin ottaa osaa jokainen 27 vuotta täyttänyt asukas, mies ja nainen. Vaalit ovat suhteellisia, ja toimikausi on nelivuotinen. Maakäräjät, joita on Ruotsissa 25, kokoontuvat kerran vuodessa, syyskuun ensimmäisenä maanantaina, ja voi istunto korkeintaan kestää 10 päivää. Ne käsittelevät maakunnan yleistä taloutta koskevia asioita, maanviljelyksen ja muitten elinkeinojen kehitystä, kulkulaitosta, sairashoitoa, opetusta j.n.e. Erittäinkin sairashoidon alalla ovat ne saaneet suuren merkityksen, niinikään hoitavat ne suureksi osaksi kansanopistoja, maanviljelyskouluja y.m. Tekeillä on uusi tielaki, joka myöskin antaa niille suuria tehtäviä.

Niiden tärkein tehtävä on kuitenkin vaalien toimittaminen eduskunnan ensi kamariin: sen vuoksi on niiden poliittinen merkitys suurempi kuin esim. kaupunkien valtuus-

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUKHOLMASSA

tojen, joitten tehtävät muuten usein ovat samaa laatua. Näitä ensikamarivaaleja varten on Ruotsi jaettu 19 vaalipiiriin. Nämät eivät kuitenkaan kaikki valitse samalla kertaa, eikä myöskään toisen kamarin vaalien nelivuotiskausi ole millään tavoin heihin sovellettu, vaan niistä valitsee joka vuosi 2-3, niin että joka kerta noin 1/8 koko kamarin jäsenistä (150) uudistetaan. Niin tapahtuivat tänä vuonna esim. uudet vaalit Göteborgin kaupungissa (kuudessa suurimmassa kaupungissa toimittavat vaalin eri valitsijamiehet), Kronoborgin ja Hallannin sekä Örebron läänissä. Valittavien luvun kutakin vaalipiiriä kohti määrää joka kymmenes vuosi hallitus, jolloin perusteeksi asetetaan vaalipiirien asukasluku.

Kun sosiaalidemokraatteja on kamarissa 52 ja oikeistolaisia 50, ymmärtää helposti, että pieninkin muutos heidän välisessä suhteessaan voi käydä ratkaisevaksi kamarin päätöksille. Keväällä olivat kaikki oikeiston lehdet toivomuksia täynnä: syksyn maakärjävaalit tulisivat sille ehdottomasti tuottamaan koko joukon uusia paikkoja, ja niin ollen voisi se aikaa myöten ja ehkä jo 1928 vuoden toisen kamarin vaalien tapahtuessa esiintyä ensikamarin johtavana puolueena. Merkillistä kyllä, on kuitenkin tämä sävy myöhemmin aika lailla hiljentynyt. Ja syystä: sillä äsken tapahtuneet maakärjävaalit eivät ole suuresti muuttaneet suhteita.

Vaalit tapahtuivat jo syyskuun keskivaiheilla, mutta "Ruotsin valtion hidas junajärjestelmä" on syypäänä siihen, että niiden tulokset vasta näinä päivinä ovat valmiiksi lasketut. Numerot - joita muuten eri tahoilla eri tavoin tulkitaan - osoittavat, että maakäräjien kokoonpanossa on tapahtunut huomattaviakin siirtoja, mutta etteivät ne oleellisesti tule muuttamaan ensikamarin kokoonpanoa lähinnä seuraavan vaalikauden - 1926-1930 - kuluessa. Kaikki niiden johdosta herätetty touhu on siis ollut tarpeeton.

Joka tapauksessa on mielenkiintoista huomata, miten sosiaalidemokraattien rivit ovat lisääntyneet etupäässä oi-

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUKHOLMASSA

keiston kustannuksella. Puolueen valitsijamiehiä oli 1922 287,119 ja nyt 461,028, siis lisäys: 173,909. Oikeistolla oli 1922 270,209, nyt 324,346, lisäys: 54,137, prosenttiluvuissa 61 ja 20. Sosialistit ovat maakäräjissä (missä kaikilla puolueilla yhteensä on 1156 paikkaa) voittaneet 76 paikkaa (ennen 368, nyt 444) oikeistolaiset menettäneet 43 (367-324). Mutta toiselta puolen ovat kommunistit menettäneet 18 paikkaa (32-14). Porvarillinen vasemmisto on hävinnyt 12 paikkaa ja maalaisliitto voittanut yhden.

Sosialistit ovat kuitenkin sattuneet etupäässä voittamaan lääneissä, jotka eivät ota osaa ensikamarivaaleihin ennenkuin uudet maakäräjävaalit ovat niissa toimitetut, nim. 1930 vuoden jälkeen. Tulevan vaalikauden kuluessa siis ei voi laskea, että he tulisivat voittamaan enemmän kuin kaksi, korkeintaan kolme paikkaa; huolimatta tappioistaan tulee oikeisto - jolla on hyvät vanhat asemat maakäräjissä - voittamaan yhtä paljon. Näistä voitoista tulee neljä vastaamaan yhtä monta liberaalista tappiota; kommunistit menettävät sen lisäksi ainoan paikkansa kamarissa. Kieltovapaamielisiä on kohdannut useita yllätyksiä: niin on puolustusministeri Rosén Umeåssa joutunut häviämään. Heidän asemansa kamarissa jää siitä huolimatta, kuten maalaistenkin, entiselleen.

Ministeri: *Wm. J. Odqvist*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C.

ASIA: _____

Ministeri Söderhjelmian raportti no 15.

Jubholma

30/10 1926.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUHKOLMASSA

EINLANDS BESKICKNING
*
STOCKHOLM

Tukholmassa, lokakuun 30 p:nä 1926.

N:o 1618.

ULKOASIAINMINISTERIO		
42/83 Sal. D. N. 26.		
1/11-26	2	L.H.
LYHENNÄ	OTASTO	ASIA
S.	Cy	

Herra Ministeri,

Tämän ohella on minulla kunnia lähettää raporttini N:o 15, joka käsittelee Ruotsin ja Sovjetin välisen sovintosopimuksen vaiheita.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

Thimo J. S. J. J.

HERRA PROFESSORI E. N. SETÄLÄ,

ULKOASIAINMINISTERI,

y.m. y.m. y.m.

Tukholmassa, lokakuun 30 p:nä 1926.

42/83 Sal. P. 26.		
1/10-26	2	LII.
FINN	SWED	ASIA
5.	Cz	

TUKHOLMAN LÄHETILÄÄN RAPORTTI

N:o 15.

Ruotsin-Sovjetin
sopimuksen vai-
heet.

Ruotsin ulkoministeriön kanta Sovjetin kanssa tehtävän sovintosopimuksen suhteen on ollut aika häilyvä. Asiaa ajoi ensin Undén, koska se oli sosialidemokraattien ohjelmassa, liittyen heidän mielestään luonnollisesti jo ennen tehtyyn kauppasopimukseen. Uuden hallituksen ulkoministeri, joka oli ollut tämän viimemainitun sopimuksen varsinainen toimeenpanija sekä muutenkin osoittanut suurta mielenkiintoa venäläisiin suhteisiin (hän oli esim. täällä perustetun ruotsalais-venäläisen yhdistyksen ensimmäinen puheenjohtaja) ei kuitenkaan ollut tästä asiasta liioin huvitettu, mutta jatkoi sittenkin neuvotteluja. Raportistani N:o 11, kesäkuun 30 p:ltä, käy ilmi, että hänen vaatimuksensa silloin olivat kohdistuneet kahteen pykälään, nim. siihen, mikä koski sopimuksen retroaktiivista vaikutusta sekä sitten lautakunnan kokoonpanoon, minkä suhteen hän vaati, että siinä olisi puolueeton puheenjohtaja. Kun ei Sovjet hyväksynyt edellistä kohtaa, oli Löfgren jättänyt koko asian "ad acta". Hänen palattuaan Genèvestä syyskuussa otettiin se kuitenkin Sovjetin tšekäläisen edustajan nimenomaisesta pyynnöstä jälleen esille, minkä Löfgren minulle kertoi uudistessaan vakuutuksensa, ettei hän luopuisi retroaktiivisuus-pykälästä - hän nyt ei virkkanut mitään sopimuslautakunnan kokoonpanosta. Lähetystöneuvos Boreniuksen keskustellessa joku aika sitten tätä asiaa hoitavan ulkodepartementin virkamiehen kanssa, oli tämä tri Boreniukselle ilmoittanut, että sopimus retroaktiivisuuteen nähden kyllä tulisi sisältämään pykälän, mikä näennäisesti oli ristiriidassa Löfgrenin edellisen kannan kanssa, mutta että sen tulkinnasta laadittai-

siin loppupöytäkirjassa sananmuoto, minkä kautta se tulisi vaikuttamaan toivottuun suuntaan. Lautakunnan suhteen taas olisi tyydytty puolueettomaan sihteeriin. Kuitenkin pidettiin varmana, etteivät venäläiset suostuisi edelliseen siinäkään muodossa, missä se nyt tulisi laadituksi.

Tämän kuun 25 päivänä otin uudestaan asian puheeksi hra Löfgrenin kanssa. Hänen mielestään Ruotsilla ei ollut mitään muuta intressiä koko tästä asiasta, kuin vaatia Ruotsin kansalaisille tehtyjen taloudellisten sitoumusten järjestelyä. Eräässä pykälässä tosin sanottiin, että sopimus tarkoittaisi vain riitoja, mitkä syntyisivät sopimuksen solmiamisen jälkeen. Mutta tämä pykälä oli, kuten hra Löfgren sanoi, "kettumaisesti laadittu". Hän vaati nim., että loppupöytäkirjassa sopimuksen tulkinnasta määriteltäisiin, että vaikkakin aikaisemmin vireille pantuja riitoja ei uudelleen voitaisi ottaa esille, niin sitä vastoin mikään ei estänyt aikaisempien sitoumusten, jotka mahdollisesti voivat antaa aihetta uusiin riitoihin, ottamista käsittelyn alaisiksi. Tahdottiin tällä tavoin hankkia mahdollisuus "rakentaa riitaa". Tähän tuskin Sovjet kuitenkaan tulisi suostumaan. Sen edustaja täällä ei vielä ollut antanut mitään varmaa vastausta. - Kysymys lautakunnan kokoonpanosta oli Ruotsille paljon vähemmän tärkeä asia, koska tässä nyt oli puhe vain sovintosopimuksesta; sen johdosta oli Löfgren suostunut joko puolueettomaan puheenjohtajaan ilman äänioikeutta taikka sitten puolueettomaan sihteeriin, jonka tehtävänä oli laatia pöytäkirja neuvotteluista. Löfgren myönsi kuitenkin, että minun huomautukseni tällaisen lautakunnan merkityksettömyydestä olivat paikallaan. Yhä uudelleen hän toisti, että asia hyvin vähän häntä itseään kiinnosti. "En minä aijo tässä istua ja tuottaa teille vahinkoa", lisäsi hän, kun useampaan kertaan hänelle huomautin, miten Ruotsin kanta voisi heikentää asemaamme. Tämä näytti koko lailla häntä huolestuttavan; hän tuumi sinne ja tänne,

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUKHOLMASSA

ja lopuksi hän lausui: "Jos nyt asia kaatuu teillä lautakunnan kokoonpanoon, niin voisimme me mahdollisesti antaa meidän neuvottelumme tehdä samoin, varsinkin kun minun ehdotukseni vielä on aivan valmistelevaa laatua eikä sitä vielä ole näytetty ulkoasiainvaliokunnalle eikä hallitukselle." Tartuin näihin hänen sanoihinsa huomauttamalla, miten mainiota olisi, jos voisimme sopia jonkinlaisesta samansuuntaisuudesta. Niin, juuri tätä hän tarkoitti, ja hän vakuutti minulle uudelleen tahtovansa välttää kaikkea, mikä voisi meitä vahingoittaa.

Koko hra Löfgrenin suhtautuminen osoitti, ettei hänelle suinkaan olisi mitään sitä vastaan, että neuvottelut raukeisivat, mistä hän muuten oli aivan vakuutettu, että niin tulisi käymään retroaktivipykälän johdosta. Asian yllä selostetuista vaiheista käy kuitenkin ilmi, että tässä on vaikutelmia takana, joitten voimaa en voi arvostella enkä siis myöskään mahdollisia lopputuloksia.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUKHOLMASSA

Liittyy Tukholman Lähettilään raporttiin N:o 15.
30/X 1926.

Keskustelu Prof.
Undénin kanssa.

Ulkoministeri Löfgrenin päivälliskutsuissa t.k. 23 p:nä koetin saada prof. Undénia, joka on ulkodepartementin kansainvälisen oikeuden konsultti, lausumaan mielipiteensä Sovjetin kanssa käytyjen neuvottelujen kannasta. Hän kuitenkin ei tahtonut siihen puuttua, vieläpä lausui olevansa tietämätön Löfgrenin toimenpiteistä. En sentään ottanut tätä kokonaan uskoakseni.

Sen sijaan hän rupesi puhumaan Genèvestä. Valitti suuresti, ettei Suomi ollut päässyt neuvostoon. Kun käsityksenäni huomautin, ettemme ollenkaan sinne pyrkineet, emmekä millään lailla tuloksesta surreet, koska esim. Ruotsin kokeemukset eivät juuri olleet rohkaisevia, sanoi hän itse puolestaan pitävänsä tätä ikävänä, koska Pohjoismaitten tulisi olla edustettuina neuvostossa. Hänen puheestaan päätäten oli Suomen kandidatuuri, huolimatta siitä, ettei sitä omasta puolestamme asetettu, ollut vilkkaan keskustelun alaisena. "Suomi olisi ehdottomasti tullut valituksi", lausui hän, "jollei Englanti olisi pannut vastaan". Hän ei ollenkaan sanonut käsitävänsä tätä Englannin kantaa, se kun muuten tuntui Suomelle hyvinkin suopealta. Mutta Chamberlainin mutkia ei kukaan voi ymmärtää eikä seurata (Chamberlainiin ruotsalaiset Genève-delegaatit ylipäänsä - ja kai syyllä! - ovat hyvin suuttuneet).

Undén siirtyi puhumaan min. Erichin ehdotuksesta, josta hän omasta aloitteestaan teki minulle laajalti selkoa, arvellen, että se kai oli juridisesti oikeutettu, mutta epäilemättä ei Saksaa miellyttänyt. Mitään muuta arvostelua hän ei siitä antanut.

Ministeri:

Hannu Fodestylä

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C2.

ASIA:

Ministeri Söderhjelmian raportti no 16.

Fukuholma

2/11 1926.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUHKOLMASSA

EINLANDS BESKICKNING
i
STOCKHOLM

Tukholmassa, marraskuun 2 p:nä 1926.

N:o 1652.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 43/88 Sol. D. 1326.		
4/11-26	is	Liit.
KYHMÄ	OSASTO	ASIA
S.	Cz	

Herra Ministeri,

Tämän ohella on minulla kunnia lähettää raporttini
N:o 16, joka käsittelee kysymystä puhelinyhteydestä Suomen ja
Ruotsin välillä.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen kunnioi-
tukseni vakuutus.

Henrik Fredriksson

HERRA PROFESSORI E. N. SETÄLÄ,

ULKOASIAINMINISTERI,

y.m. y.m. y.m.

Tukholmassa, marraskuun 2 päivänä 1926.

UEKOKASITÄINLÄITÖS		
No 43/83 Sal. 16		
4/11-26	12	Liit.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
S.	C2	

TUKHOLMAN LÄHETTILÄÄN RAPORTTI

N:o 16.

Puhelinkaapeli.

Katsoin tarpeelliseksi sähköttää 23/X,N:o 247, siitä huomiosta, minkä Lennätinlaitoksen anomus saada dollarilainas-
ta varoja kaapelin rakentamiseen Ruotsin ja Suomen välillä
täkäläisissä afääripiireissä herätti ja josta sain monta
kouraantuntuva todistetta, sekä kirjallisia että suullisia.
Asialla on mielestäni siksi suuri merkitys, että sitä on
syytä pitää vireillä. Muutamissa suhteissa tällainen kaapeli
nähtävästi saisi aikaan kokonaisen käänteen afäärisuhteis-
samme ei ainoastaan Ruotsiin mutta sen lisäksi ensinnäkin
niihin maihin, joitten kanssa Tukholma on välittömässä pu-
helinyhteydessä, nimittäin tähän saakka Tanska, Norja ja
Saksa, hyvin lyhyen ajan kuluttua Englanti ja siihen men-
nessä kun kaapeli joutuu valmiiksi, myöskin Ranska, sekä -
mikä on tarpeetonta lisätä - sen kautta koko muuhun mail-
maan.

Suomen asema Tukholmassa on viime vuosien kulues-
sa suuressa määrin vahvistunut sekä muuttunut aivan toisen-
laiseksi kuin mitä se ennen oli. Tämä ei kohdistu vain
poliittiseen ja sivistykselliseen asemaan, vaan myöskin ta-
loudelliseen. Menestyksellisesti toimitettu valuutan stabili-
soiminen sekä ne läheiset suhteet, jotka finanssijohtomme on
onnistunut solmimaan välittömästi Cityn kanssa, ovat suures-
sa määrin lisänneet respektiä Suomea kohtaan taloudellisena
tekijänä Ruotsissa.

Tämä on tyystin otettava vaarin; meidän on jatku-
vasti ja tarmokkaasti työskenneltävä, jotta hankkisimme it-
sellemme täällä todellakin kunnioitetun ja lujitetun aseman.

Myöskin rahaasiainjohtomme vapauduttua riippuvaisuudesta niistä pankkilaitoksista, jotka ennen olivat yksinoikeutetut välittämään ulkomaanlainojamme, on Tukholmalla meille suuri merkitys. Ajatelkaamme vain, kuinka halvat rahat ovat täällä; niiden sijoittaminen Suomessa voisi auttaa koron alentamista ja sillä lailla erään levottomuusmomentin poistamista, mikä jo alkaa vaikuttaa valtiollisellakin alalla. Ja muistakaamme, että huolimatta siitä, ettemme enään ole valtiolainojemme suhteen Tukholmasta riippuvaisia, tämä paikka aina tulee näyttämään suurta osaa, koska ulkomaalaiset lainanantajamme aina tulevat täkäläisiltä suurilta pankkimiehiltä, jotka ammoisista ajoista nauttivat heidän rajatonta luottamustaan, tiedustelemaan, minkäarvoinen on Suomen luotto. Täällä on, kaikesta huolimatta, vielä ennakkoluuloja olemassa, osaksi punaisen kapinan jälkikaikuja, osaksi muutamien muitten ilmiöiden aikaansaamia. Tärkeä olisi niiden poistaminen; tiheä kosketus on siinä paras keino. Meille ystävälliset ruotsalaiset rahamiehet ovat minulle lausuneet, että kaapelin aikaansaaminen tietäisi puolet siitä työstä mitä vielä tarvitaan, jotta Suomi täällä taloudellisessa suhteessa voi itselleen voittaa sille normaalisesti tulevan paikan.

Minun ei tarvinne tässä ruveta huomauttamaan, mitenkä puhelimen olemassaolo rohkaisisi afäärien tekemisen Ruotsin kanssa, eikä myöskään missä määrin me voisimme helpommin kilpailla, jos ulkomailta puhelimitse saisimme kaikki noteeraukset samaan aikaan kun ne saapuvat tänne ja jos ylipäänsä meidän afäärimiehemme voisivat olla puhelinyhteydessä asiamiestensä kanssa täällä ja muualla. Mikä helpotus esim. arbitrage-afäärien tekemisessä, joista ei voi keskustella kirje- eikä sähköteitse, täten voitettaisiin, on selvä. Sähkösanomissa on ylipäänsä mahdoton selittää asemaa, ja ennenkuin päästään sopimaan kyseenalaisista asioista, kuluu niin

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUKHOLMASSA

paljon aikaa, että afääri sillä välin ehkä ei enää ole tehtävissä. Kuten konsuliemme lausunnoista, joita jo vuosia sitten, kaapelin ollessa ensikerran keskustelun alaisena, heiltä pyysin, käy ilmi, tehdään täällä kauppoja ja udelaan asemaa runsaassa määrin puhelimitse.

Ei myöskään ole tarpeellista puhua siitä, miten muiden uutisten välittäminen tällä tavoin kävisi nopeammaksi. Aikaa voitettaisiin monella alalla tavattomasti, ja "aika on rahaa".

Ajateltakoon myöskin, ottaakseni lähelläolevan esimerkin, miten yhteys Ulkoministeriön ja Tukholman sekä myöskin muitten lähetystöjen kanssa kävisi mukavammaksi. Kun kerran tästä asiasta puhuin vapaaherra Hamiltonin kanssa, sanoi hän: "Jumala varjelkoon meitä puhelimesta Tukholmaan, silloin en saisi muuta tehdä, kuin istua kuulotorvi korvan edessä". Se voi olla: mutta lausunto viittaa myöskin koneen kaikkiin käytöllisiin mahdollisuuksiin.

Että se puhelinyhteys, joka mahdollisesti saadaan toimeen Tallinnan-Rigan kautta, ainostaan hyvin laihasti korvaisi nyt kyseessä olevan linjan, on selvä: Skandinaavia jäisi syrjään, mikä jo puhtaasti käytöllisistä syistä olisi sangen valitettavaa; ja voisiko todellakin toivoa, että balttilaista linjaa aina pidettäisiin sellaisessa kunnossa, kuin mitä täällä on tapana tehdä?

Litän tähän kopiot kahdesta äsken saamastani, tätä asiaa koskevasta kirjeestä. Kirjoittajat ovat "Skandinaviska Kreditaktiebolaget" in hyvin tunnettu ja ulkomaillakin korkeassa arvossa pidetty pääjohtaja O. Rydbeck sekä "Intecknings Garanti Aktiebolaget" in vaikutusvaltainen pääjohtaja G. Lagercrantz (jolle nykyistä hallitusta muodostettaessa tarjottiin raha-asiain salkku).

"Vid min återkomst från en resa ser jag av tidningarna, att finska regeringen nu på allvar synes hava upptagit frågan om åstadkommande av en telefonförbindelse mellan Finland och Sverige. Då jag tidigare intresserat

mig mycket för denna fråga och i min mån sökt verka för dess realiserande, kan jag icke underlåta att till Eder, Herr Minister, giva uttryck för den tillfredsställelse, som jag känner inför den vändning, som saken nu synes hava tagit. Enligt min uppfattning skulle en direkt telefonförbindelse mellan våra båda länder hava en betydelse ur kulturell och kommersiell synpunkt, som knappast kan överskattas. "

Med utmärkt högaktning
O. Rydbeck.

"Herr Minister,

Tillåt mig att rörande betydelsen av den planerade telefonkabeln mellan Sverige och Finland till Eder giva uttryck för följande mening.

Telefonen har sedan ett antal år tillbaka inom affärlivet fått alltmera ökad användning även för förbindelser på långa avstånd. Sålunda äga i allt större omfattning förhandlingar och avslut de kontinental-europeiska affärscentra emellan och med London rum medelst telefon, och jämväl mellan de skandinaviska länderna inbördes samt mellan dessa länder och kontinenten spelar detta förbindelsemedel en allt större roll. I särskild grad kommer det till användning i arbitrage- och värdepappersaffärer, i vilka det är av synnerlig betydelse att kunna följa de ständiga kurssvängningarna. Men även i affärsförbindelserna i övrigt har det en uppgift, som icke kan på ett tillfredsställande sätt fyllas av posten eller telegrafan.

Bristen på telefonförbindelse utgör enligt min mening en allvarlig lucka i förbindelserna mellan Finland och Sverige. Vad särskilt angår de kommersiella förbindelserna råder det intet tvivel, att anläggandet av en telefonkabel skulle kraftigt befrämja intensifieringen av det svensk-finska affärlivet och därigenom bliva av stor betydelse och nytta för båda länderna. Jag tillåter mig att till Eder, Herr Minister, giva uttryck åt min livliga förhoppning att det ej måtte dröja alltför länge innan denna sedan flera år planerade förbindelselänk mellan Sverige och Finland genom samverkan av Finlands och Sveriges statsmakter och vederbörande ämbetsverk måtte komma tillstånd.

Med utmärkt högaktning
Eder
G. Lagercrantz."

Ministeri:

Handföresijling

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C2.

ASIA:

Ministeri Söderhjelmn rapporti no 17.

Fukholma

13/11 1926.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUHKOLMASSA

EINLANDS BESKICKNING
X
STOCKHOLM

Tukholmassa, marraskuun 13 p:nä 1926.

N:o 1691.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 45/84 Sal. D. D. 26.		
15/11-26	ro	Lit.
5	C2.	ASIA

Herra Ministeri,

Tämän ohella on minulla kunnia lähettää rap-
porttini N:o 17, joka käsittelee tiedotuksia Suomesta
Ruotsiin ja päinvastoin.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen kun-
nionitukseni vakuutus.

W. von F. S. G.

HERRA PROFESSORI E. N. SETÄLÄ,
ULKOASIAINMINISTERI,
y.m. y.m. y.m.

Tukholmassa, marraskuun 13 p:nä 1926.

ULKOMINISTERIÖ		
45/84 Sac. P. 26.		
10/11-26	fo	Liit.
5	OSASTO C2	ASIA

TUKHOLMAN LÄHETILÄÄN RAPORTTI

N:o 17.

Tiedotukset
Suomesta
Ruotsiin.

Täkäläisen sanomalehdistön esiintyminen kenraali Sihvon päiväkäskyn johdosta paljastaa uudelleen Helsingistä tänne saapuvien tietojen yksipuolisuuden ja puutteellisuuden.

Kuten hra Ulkoministeri sähkösanomassaan 4.XI. lausui, oli päiväkäskyn sananmuoto osaksi onnistumaton, antaen sen kautta muutamille tervetulleen hyökkäyksen aiheen, mitä tietysti runsaasti käytettiin hälyttämällä osaa takäläistä sanomalehdistöä. Svenska Dagbladet saa tietonsa Huvudstadsbladetin toimistosta, tavallisesti yöllä ennenkuin vastaava julkaisu tapahtuu lehdessä; Aftonbladetille sähköttää luulakseni maisteri Svedlin, Stockholmstidningille hra Karlén; Stockholms Dagbladın kirjeenvaihtaja on minulle tuntematon, mutta lienee myöskin haettava Huvudstadsbladetin läheisimmästä piiristä. Kun äskenmainittu hra Ulkoministerin sähkösanoma torstai-iltana 4.XI. saapui-hääjuhlallisuuksien vielä riehussa ja täyttäessä kaikki lehtien palstat - otaksuin, että siinä mainittu, seuraavana päivänä Helsingin lehdissä julaistava kenraali Sihvon selitys saatettaisiin takäläisten lehtien tietoon tavalla taikka toisella. Varmuuden vuoksi soitin kuitenkin Svenska Dagbladetin toimitussihteerille, ilmoittaen sellaisen olevan tulossa ja pyytäen lehteä olemaan mitään asiasta sanomatta ennenkuin selitys oli tänne saapunut ja tullut täällä julkisuuteen. Edellyttäessäni näin paljon lojaalisuutta sähköttäjän puolelta, olin kumminkin erehtynyt, sillä Svenska Dagbladet ei saanut mitään tietoa dementiasta - se ei ollut asianomaisten aikeille otollinen. Sähkötin myöskin Helsingin Sanomain toimitukselle saadakseni sen toimittamaan Dagens Nyheterille, jonka kanssa Helsingin

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUKHOLMASSA

Sanomat ovat läheisessä yhteydessä, selityksen, mutta seuraavana päivänä ei lehdessä löytynyt mitään; tämä johtui mahdollisesti siitä, ettei lehti ollut Sihvon päiväkäskyä maininnut. Stockholms Tidningen oli ainoa, mikä oli saanut tiedon selityksestä. Aftonbladetista taas oli hra Lavonius luvannut pitää huolen; kuten tunnettu, oli se hänen haastattelustaan jättänyt pois tärkeitä osia. - Maanantaina kävin Ulkodepartementissa esittäkseni asian kulun. Huomautin, että lehtien olisi pitänyt lauantai iltapäivällä 6.XI. saada perjantain Huvudstadsbladet, missä koko selitys oli julkaistu ja siihen lehden puolelta sanottu, että se asettaa asian aivan toiseen valoon, mutta etteivät ne lehdet, jotka olivat tehneet päiväkäskystä numeron, etupäässä Svenska Dagbladet ja Aftonbladet, olleet tästä sanaakaan hiiskahtaneet, mikä on epärehellistä menettelyä ja saa aikaan suhteiden tarpeetonta sekä aiheetonta kärjistymistä. Koska minä en katso olevan asemalleni sopivaa juosta lehtien toimistoissa tappelemassa kaikenmoisten reporterien kanssa ja kun meillä ei lähetystössä ole sanomalehtiä, pyysin Ulkodepartementilta apua. Leikkelet verrattiin toisiinsa, ja asianomaiset myönsivät, että "jokaisen rehellisen lehden" tietysti pitäisi painattaa Sihvon selitys ja Huvudstadsbladetin peräytymisjulistus; seuraavana päivänä tämä tapahtuikin Svenska Dagbladetissa. Aftonbladet luvattiin myöskin siihen pakoittaa, mutta se on tähän saakka tyytynyt polemisimaan hra Lavoniuksen kanssa sekä painattamaan hänen haastattelustaan poisjättämänsä kohdat, mitkä eivät suorastaan koskeneet Sihvon asiaa. Muita lehtiä ei ollut syytä ottaa huomioon.

Joskohta siis Ulkodepartementti sai selvän käsityksen kenraali Sihvon tarkoituksesta ja suuri osa yleisöä oli tilaisuudessa lukemaan selityksen ilman että Lähetystön tarvitsi virallisesti asiaan puuttua - mikä vain olisi johtanut uusiin selityksiin - on kuitenkin tapahtunut sama, mikä

aina tapahtuu, nim. että ensimmäisen hälytystiedon vaikutus jää suuressa yleisössä pysyväiseksi, huolimatta kaikista demencioista. Ja se pukeutuu sitten kaikenmoisiin luulokuviin: äsken oli minulla ateriapöydässä naapurina eräs sivistynyt ylimysrouva, joka yhtäkki lausui: "no, nythän eivät enää upseerit Suomessa saa puhua ainoatakaan ruotsalaista sanaa". Selitykseeni hän sitten myönsi, että "sehän on aivan toinen asia". Arveluttavampaa on, että päiväkäskey erittäinkin Ruotsin merisotilaspiireissä on herättänyt huomiota ja tehnyt epäedullisen vaikutuksen, mistä sotilasatasheamme, joka muuten on kaikin muodoin koettanut sitä lieventää ja asiaa oikealta kannalta valaista, antanee yleisesikunnalle lähempiä tietoja.

En laisinkaan ymmärrä, miksei Sihvon selitystä annettu Tietotoimistolle sähkötettäväksi Tidningarnas Telegrambyrälle samalla kun se jätettiin sikäläisille lehdille. Silloin se olisi heti täällä tullut tunnetuksi. Hra Ulkoministerin lyhyttä tiedonantoa sen sisällöstä, mistä puuttui verba formalia, ei voitu julaistavaksi käyttää, etenkin kun oltiin varmoja siitä, että selitys muita teitä tulisi sanomalehtien tietoon. Ylipäänsä luulen ainakin jonkusen vastapainon ruotsinmielisten sähköittäjien tiedonannoille voitavan saada aikaan sen kautta, että Tietotoimisto lähettäisi tänne täsmällisiä uutisia sekä sellaisten toimenpiteiden oikeasta tulkitsemisesta, jotka voivat antaa aihetta puolueellisiin tiedotuksiin että suomalaisten lehtien kirjoitusten ajatuskulusta niiden ja muittenkin riita-asiaain suhteen. En tiedä missä määrin Suomen Tietotoimisto on tällaista yrittänyt, kuten en ylipäänsä tiedä, mikä oikeastaan on sen tehtävä. Täällä, missä sillä kuitenkin olisi laaja työala, se ei millään lailla muistuta olemassaolostaan Lähetystä, yhtä vähän kuin muitakaan.

Pääasia olisi kuitenkin, mistä jo useamman kerran budjettiehdotusta esittäessäni olen huomauttanut, että tänne saataisiin sanomalehtiashe. Lähetystön päälliköllä ja virkamiehillä on siksi paljon työtä, etteivät he suorastaan fyysillisesti ehdi hoitaa juoksevia sanomalehtiasioita, jotka kuitenkin täällä alituisesti kysyisivät valvomista. Liian ahkerasti on heidän kuitenkin täytynyt kääntyä sanomalehtitoimistojen puoleen, joskus joutuen näitten kanssa mielipidevaihtoon, mikä ei oikein olisi ollut paikallaan. Lähettilään asema ei täten säilytä täyttä arvoaan eikä myöskään Lähetystön vaikutus tarvittavaa voimaansa. Tähän tulee vielä lisäksi, että noitten tavallisten toimittajien silmissä, jotka huolehtivat uutisista, Lähetystö on puolueellinen ja "fennomaaninen" ja sen selitykset siis epäillettävät. Toista on tietysti, että henkilökohtaisesti ollaan koetettu, jokainen osaltaan, vaikuttaa johtaviin tahi arvovaltaisiin lehtimiehiin. Mutta tuollainen sanomalehti-ashe olisi aina liikkeellä, kävisi joka päivä toimistoissa oikeisemassa, selittelemässä ja esittämässä asiain oikeata laatua j.n.e., voiden päästä päätoimittajien puheille yhtä hyvin kuin hyökkäämään alimmankin yöreportterin kimppuun hänen asettamistaan provoseeraavista otsakkeista Suomi-uutisiin.

Käytän tilaisuutta uudelleen tässä yhteydessä pon-
tevasti alleviivaamaan, että mielestäni sanomalehti-ashean sijoittaminen Tukholmaan olisi paras ja ehkä nykyisissä oloissa ainoa keino, jonka avulla sanomalehtiä voisi pitää paremmassa kurissa ja siis yleisölle toimittaa oikeampia yksityistietoja Suomesta. En tiedä mistä riippuu, ettei tätä tarvetta meillä oivalleta, huolimatta uudistetuista esityksistäni: mahdollisesti on arveltu, että täysin sopivaa henkilöä on vaikea löytää; se on totta, mutta silti ajatusta ei pitäisi laskea raukenemaan.

Koska tässä olen Tukholman lehdistä puhunut, täytyy minun huomauttaa, mitenikä epärehellinen Aftonbladet on. Polemiikissään hra Lavoniuksen kanssa on se taaskin viitannut vanhaan Suomi-ystävyyteensä j.n.e. Kuten toistamiseen olen maininnut, on sen Suomi-osasto erään tri Norrbackin hoidettavana, joka, itse Pohjanmaalta kotoisin, on täydellinen "itäruotsalainen", yksinomaan valvoen puoluetoveriensä intressejä, ja sillä lailla jatkaen entisen suomalaisen kirjeenvaihtajan, sittemmin erotetun hra Collianderin tointa. Sen "Suomi-ystävyyys" on viimeisinä aikoina kohdistunut ja pääasiallisesti rajoittunut tähän, mikä tietysti ei estä tunnustamasta, että se sortovuosina ajoi meidän asiaamme suurella tarmolla sekä myöskin Ahvenanmaan riidan aikana otti palstoilleen Ruotsin virallisesta politiikasta täydellisesti eroavien mieliteiden ilmauksia. Tämä se antaa sille sen Suomi-ystävällisyyden kehän, jolla se itse kernaasti ympäröi päänsä, mutta se on faktillisesti eripuraisuuden lietsoja täällä enemmän kuin mikään muu lehti. Olisi syytä jonkun meikäläisen lehden kerran tyystin tarkastaa tätä Aftonbladetin nykyistä kantaa sekä sitä ankarasti riippittää, nimenomaan huomauttamalla sen epärehellisestä käytöksestä Sihvon asiassa. Tästä saan juuri nyt kuulla, että Ulkodepartementin sanomalehtiosaston päällikkö oli kolme päivää sitten lehden päätoimittajalle hra Thelanderille pitänyt varsin selväpiirteisen "saarnan" hänen velvollisuuksistaan, mistä tämä oli säikähtänyt vakuuttaen olevansa aivan tietämätön nyt tapahtuneesta laiminlyönneistä ja aikovansa tehdä, mikä vaan on tehtävissä, niin kuin hän myöskin vastaisuudessa on valmis lojaalisesti ottamaan tosiasiat huomioon. Kuitenkaan ei sen jälkeen mitään ole kuulunut, ja arveli toimistopäällikkö kuten minäkin, hra Thelanderin olevan näissä asioissa täydell-

Koska tässä olen Tukholman lehdistä puhunut, täytyy minun huomauttaa, mitenkä epärehellinen Aftonbladet on. Polemiikissään hra Lavoniuksen kanssa on se taaskin viitannut vanhaan Suomi-ystävyyteensä j.n.e. Kuten toistamiseen olen maininnut, on sen Suomi-osasto erään tri Norrbackin hoidettavana, joka, itse Pohjanmaalta kotoisin, on täydellinen "itäruotsalainen", yksinomaan valvoen puoluetoveriensä intressejä, ja sillä lailla jatkaen entisen suomalaisen kirjeenvaihtajan, sittemmin erotetun hra Collianderin tointa. Sen "Suomi-ystävyyys" on viimeisinä aikoina kohdistunut ja pääasiallisesti rajoittunut tähän, mikä tietysti ei estä tunnustamasta, että se sortovuosina ajoi meidän asiaamme suurella tarmolla sekä myöskin Ahvenanmaan riidan aikana otti palstoilleen Ruotsin virallisesta politiikasta täydellisesti eroavien mieliteiden ilmauksia. Tämä se antaa sille sen Suomi-ystävällisyyden kehän, jolla se itse kernaasti ympäröi päänsä, mutta se on faktillisesti eripuraisuuden lietsoja täällä enemmän kuin mikään muu lehti. Olisi syytä jonkun meikäläisen lehden kerran tyystin tarkastaa tätä Aftonbladetin nykyistä kantaa sekä sitä ankarasti riippittää, nimenomaan huomauttamalla sen epärehellisestä käytöksestä Sihvon asiassa. Tästä saan juuri nyt kuulla, että Ulkodepartementin sanomalehtiosaston päällikkö oli kolme päivää sitten lehden päätoimittajalle hra Thelanderille pitänyt varsin selväpiirteisen "saarnan" hänen velvollisuuksistaan, mistä tämä oli säikähtänyt vakuuttaen olevansa aivan tietämätön nyt tapahtuneesta laiminlyönneistä ja aikovansa tehdä, mikä vaan on tehtävissä, niin kuin hän myöskin vastaisuudessa on valmis lojaalisesti ottamaan tosiasiat huomioon. Kuitenkaan ei sen jälkeen mitään ole kuulunut, ja arveli toimistopäällikkö kuten minäkin, hra Thelanderin olevan näissä asioissa täydell-

leen hra Norrbackin johtamana.

- Erinomaisen puutteellinen on myöskin tiedoitus Ruotsista Suomeen. Täältä sähkötetään toimistojen kautta kaikenmoista turhaa, mutta Suomea suoranaisesti koskevista asioista hyvin vähän. Helsingin Sanomilla on kyllä poliittisia ja yhteiskunnallisia oloja tarkkaan seuraava ja tunteva henkilö kirjeenvaihtajana, mutta hän rajoittuu niihin. Lähetystö on silloin tällöin suoraan Suomen Tietotoimistolle sähköteitse kertonut ilmiöistä ja tapauksista, jotka koskevat Suomea, ollen omiansa kiinnittämään meikäläisen yleisön mieliä enemmän, kuin monet ruotsalaisista lähteistä tulleet uutiset; vaikkakin varamme siihen riittäisivät, ei kuitenkaan voine niitä johdonmukaisesti tällaisella tiedotuspalveluksella rasittaa. Tässäkin suhteessa kaivataan täällä sanomalehtiatashea.

Puhuakseni lopuksi siitä tiedotustyöstä, jota muuten täällä suoritetaan, on, kuten tiedetään, Norden-yhdistys, Ruotsi-Suomi seuran avustamana, kutsunut tänne joukon suomalaisia ammattimiehiä luennoimaan Kauppakorkeakoulussa erinäisistä aiheista Suomen taloudellisen elämän alalta. Tähän mennessä ovat täällä käyneet hrat L.Ehrnrooth, W.A.Lavonius ja Henrik Ramsay, pitäen kaikki sangen kiintoisia luentoja, mutta kaikki myöskin jotakuinkin vähälukuisella kuulijakunnalla. Jäljellä ovat vielä hrat E. Nevanlinna ja A. Solitander (senaattori Paasikivi on yksityisistä syistä ollut pakotettu peruuttamaan luentonsa). Suunnitelma on siinä suhteessa tavallaan ollut epäonnistunut, että luennot olisivat olleet pidettävät ammattiyhdistyksissä, eikä suurelle yleisölle, aiheitten ollessa siksi liian erikoisia, ja Tukholman nauttiessa huonon luentokaupungin maineen. Mutta kuulijakunnassa on kuitenkin ollut fakkimiehiä, niistä on tehty selkoa lehdissä, luennoitsijoita on yksityisesti juhlistettu j.n.e., joten tulok-

SUOMEN LÄHETYSTÖ
TUKHOLMASSA

sista kuitenkin voi puhua.

Mitä Ruotsi-Suomen luennoitsijoihin tulee, täytyy minun suuresti valittaa, että kaikki ne suomenkieliset maanmiehemme, joitten puoleen seura on kääntynyt, ovat antaneet kielteisen vastauksen, nyt viimeiseksi hrat H. Suolahti ja J. Rinne. Seura on tässä suhteessa tehnyt parastaan, koettaen tavoittaa kosketusta puhtaasti suomenkielisten piirien kanssa, mutta mainitusta syystä ei omassa piirissään ole siinä onnistunut. Pidetyillä esitelmillä on kuitenkin ollut puhdas sivistyksellinen leima, eikä niiden sisällöstä voisi tietää, mihinkä kieli-ryhmään kukin esitelmöitsijä kuuluu. Mutta asian vuoksi olisin toivonut suomenkielisten kultturihenkilöiden puolelta suurempaa suopeamielisyyttä.

Ministeri:

Sten Forssberg